

DIDZA' BSÖLË'Ë PABLO YÖDZ ROMA

*Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë
Roma*

¹ Neda', Pablo, naca' bönni' nada'u queë' Jesu-
cristo len gbaz queë', le bulidzë' neda' Dios len
gröczë' neda' quië guna' lban qui didza' dxi'a
queë'.

² Dza ni'të gzxi' lu në'ë Dios gsölë'ë queëru'
didza' dxi'a na'. Gnë' cni len rú'aque' bönni' glu'ë
didza' uláz queë', ati' lequë' guluzujë' lei lu guich
la'y queë' Dios.

³ Guluzujë' lu guich yúgu'të le ral-la' gunë'
Zxi'në' Dios, Nu na' nac Xanru' Jesucristo. Lu
yöl-la' bunách queë' naquë' zxi'n xsoë' David,

⁴ san ca nac bö' nacczë', le nac la'y, nac bë'
naquë' Zxi'në' Dios, len napsquë' yöl-la' huac.
Nac bë' naquë' cni le bubanë' lu yöl-la' gut.

⁵ Ni'a qui le benë' Jesucristo ruzi'ru' xbey le
ruzá' ladxë'ë queëru' Dios ati' benë' ga naca' gbaz
queë' quië uláz queë' Lë' guna' ga la'yejlë' Lë' len
lun ca rna xtidzë'ë bunách gdutë yödzyú.

⁶ Bítsa'li' lbi'ili' ladjgac bunách yödzyú na', san
na'a nulidzë' lbi'ili' Dios quië gáquili' queë' Jesu-
cristo.

⁷ Rugapa' Dios lbi'ili', yúgu'tëli' zoali' Roma. Dios
nadxi'inë' lbi'ili' len bulidzë' lbi'ili' quië gacli'
quizi queë'. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca'
lahuë' Xanru' Jesucristo, gunnë' queëli' le ruzá'
ladxë'ë queëru' len le rbequi dxi ládxi'ru'.

Rè'nnè' Pablo tsajyúè' bunách queè' Cristo nacué' Roma

⁸ Lè ni rzu lahua' ruzuja' lu guich: Le náquiru' queè' Jesucristo rèpa'-nè' Dios: “Xclenu’” ca nac queèli' yúgu'tèli', le ta'guixjò' bunách gdutè yödzyú ca réjlè'li' Jesucristo.

⁹ Gdu ladxa'a runa' xchinè' Dios, runa' lban qui didza' dxi'a ca nac queè' Zxi'nè'. Nözcznè' Dios rulídztecza'-nè', rnabda'-nè' gac dxi'a queèli'.

¹⁰ Rnábtecza' lahuè' Dios, chqui' nac le rè'nnè' Lè', gunnè' neda' latj duyúa' lbi'ili'.

¹¹ Cni rnabda'-nè' le rac ladxa'a glé'ida' lbi'ili' quiè gac guna' ga gata' queèli' tu le unödzejè' queèli' Dios Bö' La'y, le gun ga gal-li'.

¹² Lè na' rè'nda' nac utíp ládxi'ru' turu' yeturu', le réjlè'ru' Jesucristo tu turu'.

¹³ Böchi' lza'adau', rè'nda' gnözili' lè ni. Zian lzu bè' ladxa'a guida' ga zoali', san ga rdxintè na'a cutu runni quia'. Rè'nda' guida' ga zoali' quiè guna' ga uzi'li' xbey lban na' runa', ca na' tu'zí' xbey yela'gac bunách yödzyú ni.

¹⁴ Dè le ral-la' guna' quegac yúgu'tè bunách, quegac bunách nazèdgac len quegac bunách cunazèdgac, quegac bunách ta'yejni'i len quegac bunách cuta'yejni'i.

¹⁵ Qui lè ni na', tsca gac guna', zoa' rböza' guna' ca' lban qui didza' dxi'a ga ni' zoali' lbi'ili', zoali' Roma.

Yöl-la' huac zxön qui didza' dxi'a

¹⁶ Cutu ca' rutui'da' runa' lban qui didza' dxi'a, le nap yöl-la' huac queè' Dios gun ga lulá yúgu'tè

nup ta'yejlë' lei. Ga rzu lau, rë'nnë' Dios la'yönnë' bönni' judío, ati' töd na' la'yöni ca' bunách gza'a.

17 Didza' dxi'a ni rulu'í rë'u gunë' Dios ga huöacru' tsahui', chqui' huayéjlë'ru' Lë' len cugác chop ládxi'ru'. Ca nac lë ni nayúj ca' lu guich la'y, rna: “Nu nac tsahui' le rejle' Dios, gata' qui nu ni yöl-la' na'bán.”

Zxguia' nabága'gac bunách

18 Dios, Nu zoa yehua' yubá, bulu'ë lahui cutu rlé'inë' dxi'a yúgu'të le cunác len le cunác tsahui' tun bunách, ati' gunë' lequë' zxguia', bönni' na', lu yöl-la' cunác tsahui' quequë' ta'dá'baguë'ë le nac gdutë li.

19 Cni gac quequë' le nalá' lahui laugac yúgu'të bunách le nac bë' zoaczë' Dios, le bului'czë' lahui Dios lë ni ga na' nacu'ë.

20 Dza ni'të cati' zi'a guta' yödzyú, ga rdx-intë na'a dza, yugu' le nunë' Dios nacgac bë' le curlé'iru' queë' Dios, ca nac yöl-la' huac gdu queë' len le nacczë' Dios. Qui lë ni na', cutu gac la'në' cutu nabága'quë' zxguia'.

21 Cati' ni' glunbë'ë Dios, cutu gulayíj ládxi'quë' Lë' ca ral-la' tsej ládxi'ru'-në' Dios, len cutu glë' Lë': “Xclenu’.” Qui lë ni na', ca'z böac le gulazá' ládxi'quë', ati' gulachúl gulanitië' le nazíd icj ládxi'dau'quë'.

22 Zal-la' gláquinë' ta'yéjni'në' szxöni, bönni' cunözi guluhuöaquë'

23 le guluca'në' yöl-la' yení' queë' Dios Nu zoatecz, ati' gulayíj ládxi'quë' bdau' guiöj bdau' yag, bdau' na' nacgac ca bönni' tatzë', len ca

böa'dau' zoa xilcba', len ca böa' guixi' ta'daba' lu yu, len ca böa' bël ta'yj lë'ba' lu yu ni.

²⁴ Qui lë ni na' bubíj ladxë'ë lequë' Dios quië lunë' yugu' le ta'zë ládxi'quë' le cunác, ati' cni guc, gulucá'n cuinquë' lu yöl-la' stu' tuë' len yetúë'.

²⁵ Guc cni le guluca'në' xtidzë'ë Dios, le nac gdutë li, ati' gulazí' lu na'quë' tu le cunác. Glunë' ba la'n len gulayíj ládxi'quë' yugu' le benë' Dios len clëg Lëczë' Dios, Nu na' ral-la' gactecz queë' yöl-la' ba. Ca' gac.

²⁶ Qui lë ni na' bubíj ladxë'ë lequë' Dios quië lunë' yugu' le ta'zë ládxi'quë' le cunác. Guluca'nnu yöl-la' rzoalen bönni' ngul, quië lunnu le cunác.

²⁷ Lëzca' cni glunë' bönni', guluca'në' yöl-la' rzoalen ngul ati' gulazë ládxi'quë' le cunác túnlenë' tuë' len yetúë', len glunë' le tun ga nu rutuí'i, gulacua'len la' lza'a bönni'gaczë'. Gulazaca' gulagui'ë lu xpëla'quë' bönni' glunë' cni le bubí'ë quequë' Dios ca rajlöz dul-la' na' glunë' le nuca'nquë' Dios.

²⁸ Le cutu glë'nnë' lunë' Dios ba la'n, qui lë ni na' bubíj ladxë'ë lequë' Dios quië la'zá' ládxi'quë' le cunác len lunë' le cuzaca'.

²⁹ Túnteczë' yúgu'të le cunác tsahui'.

Tunë' yugu' le nac stu'.

Tunë' le cunác.

Tu'huídi'në'.

Cutu ta'lé'inë' dxi'a lza'quë'.

Tu'zxé'inë' lza'quë'.

Tu'döddë' lza'quë'.

Ta'díl-lenë' lza'quë'.

Ta'zí' yé'inë' bunách.

Zi'të nacque' xöhui'.

Ta'ně' qui lza'quë'.

³⁰ Ta'ně' le cunác qui lza'quë'.

Cutu ta'lé'inë' Dios dxi'a.

Nacquë' bönni' bizxj.

Tun cuinquë' blau.

Tun ba zxön cuinquë'.

Tu'guiljë' le cunác lunë'.

Ta'dá'baguë'ë xuz xna'quë'.

³¹ Nacquë' cuta'yejni'i.

Tun ditjcnë' xtídza'quë'.

Cutu nacquë' dxi'i ladxi' ca ral-la' lacquë'.

Cutu tu'nít lauquë' lza'quë'.

Cutu tu'huechi' ládxi'quë' lza'quë'.

³² Nözgaccznë' le nuzóë' tsaz Dios ca ral-la' gac quegac nup tun yugu' le cni, lat tsaz. Zal-la' nözcnë' lë ni, clëgz cni tunë', san ta'dzág ládxi'quë' nup tun ca' cni.

2

Tsahui' nac gchuguë' quegac bunách Dios

¹ Qui lë ni na', cutu gac ubíj tsahui' cuinu', nútí'tëz nu nacu', rulág yudxu' lza'u. Cati' rulág yudxu' lza'u, ruspága' cuinu' zxguia', le rulág yudxu' lza'u len tuz ca runu' li'.

² Nöziczru' ca rbequi xbeynë' Dios. Nac gdutë li ca rbequi xbeynë' nup tun le cunác.

³ Li' rulág yudxu' nup tun le cunác, len tuz ca runu' li'. ¿Naru' ráquitsanu' udöd gunznu' cati' cuequi xbeynë' Dios?

⁴ ¿Naru' ruca'ntsu' ca'z yöl-la' dxi'i ladxi' gdu queë' Dios len yöl-la' rböz zxön ladxi' queë' len ca runë', rdzeynë' quië leynë' li'? ¿Naru' cu nözcznu'

ruzá' ladxë'ë quiu' Dios yöl-la' dxi'i ladxì' queë' quië gunë' ga ubí'i ladxu'u?

⁵ Lu yöl-la' ládxi'dau' zid quiu' cutu rubí'i ladxu'u. Qui lë ni na' rutúp rutsagu' zxguia' gunë' li' Dios cati' cuequi xbeynë' bunách ati' gac bë' nac ca ral-la' gunë' Dios cati' gchuguë' quegac bunách.

⁶ La' dza ni'z ubi'iczë' Dios qui queë' bunách tsca nac le glunë' tu tuë'.

⁷ Yöl-la' na'bán gdu unödzejë' quegac nup tuntecz le nac dxi'a, le tui' ládxi'quë' luzi'ë xbë' Dios len lurujë' dxi'a lahuë' Lë' len la'cu'ë tsalzú.

⁸ Lu yöl-la' rley queë', Dios gunë' zxguia' nup ta'dá'baga' len cutu tē'ni lun ca rna le nac gdutë' li, san tun ca rna le cunác tsahui'.

⁹ La'zaca' la'gui'ë len huí'nitsca ládxi'quë' yúgu'të bönni' tunë' le cunác. Ga rzu lau gac cni quegac bunách judío, len gac ca' cni quegac bunách gza'a.

¹⁰ Dios gunë' ga lacquë' bica' ba, len gunë' lequë' ba la'n, len gu'ë le cuequi dxi ládxi'quë' yúgu'të bönni' tunë' le nac tsahui'. Ga rzu lau gunë' cni quegac bunách judío, len gunë' ca' cni quegac bunách gza'a.

¹¹ Cni cuequi xbeynë' bunách Dios, ati' Lë' cutu rubíj bë'ë bunách.

¹² Yúgu'të bönni' na' cugulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', lëzca' latië', zal-la' cutu táquibe'inë' guladá'baguë'ë le rna bë' zxba na', ati' yúgu'të bönni' gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', Lë' cuequi xbeynë' lequë' ca nac le rna bë' zxba na'.

¹³ Cni gac, le cutu nacquë' tsahui' lahuë' Dios

bönni' ta'yöniznë' zxba queë' Dios, san luhuöaquë' tsahui' bönni' na' tunë' ca rna bë' zxba queë' na'.

14 Bönni' na' cunacquë' judío len cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, san tunczë' ca rna bë' zxba queë' na', bönni' ni, zal-la' cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, zoalen lequë' tu zxba le nuzóë' Dios icj ládxi'dau'quë'.

15 Nup ni tu'luí' lahui le run zxba na' nayúj lu icj ládxi'dau'quë'. Le yu'u icj ládxi'dau'quë' nac bë' nac cni. Ca ta'zá' ládxi'quë', tu'quíë' lza'quë' o tu'bíj tsahui' lza'quë' tuë' yetúë'.

16 Cni ubi'ë quequë' Dios dza ni' cuequi xbeynë' lu na' Jesucristo yugu' le nunquë' len le gulazá' ládxi'quë' yúgu'të'. Cni rusëdi didza' dxi'a runa' lban qui.

Yugu' bönni' judío len zxba queë' Dios

17 Nul-li' rnali' nacli' judío len ruzxöni ládxi'li' zxba queë' Dios, len run ba zxön cuinli' le núnbë'li'-në' Dios,

18 nöziczli' le rë'nnë' Dios gunli' len le rusëdi lbi'ili' zxba queë', len ráquibe'ili' le nactër dxi'a.

19 Ráquili' gac ului'ili' nöz dxi'a nup ta'dá ga yubl ca nu nachúl lahui len gac uzéjni'li' nup nachúl nanitgac.

20 Ráquili' gac usédili' nup cuta'yejni'i len nup ta'yejni'i láti'dau'z, le dë lu na'li' zxba queë' Dios le rusëdi bunách ca nac yöl-la' rejni'i gdu len le nac gdutë li.

21 Na'a, lbi'ili' rusédili' yezica' bunách. ¿Naru' cu ral-la' usëdi cuinli'? Lbi'ili' rnali': "Cutu cuanu." ¿Naru' rbántsalí' lbi'ili'?

22 Rnali' ca': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'." ¿Naru' rúntsali' lbi'ili' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'? Lbi'ili' cutu rlé'ili' dxi'a bdau' guiöj bdau' yag. ¿Naru' rbántsali' le dzö' lu gdau' quegac?

23 Run ba zxön cuinli' le dë lu na'li' zxba queë' Dios. ¿Naru' rucá'ntsali' Dios ca'z, rguitsjli' zxba le gna bë'e Lë'?

24 Nayúj lu guich la'y ca runli', rna: "Ni'a qui le runli' lbi'ili' ta'në zi' queë' Dios nup cunacgac judío."

25 Le nactë ruzi'u xbeylë na' narugu lu xpëlu'u le nac bë' náquinu' queë' Dios chqui' runu' ca rna bë' zxba queë' Dios, san chqui' rguitsju' zxba le gna bë'e Lë', nuhuöacu' ca bönni' cunáquinë' queë' Dios.

26 Qui lë ni na', chqui' zoë' bönni' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, san runë' gdutë ca rna bë' zxba queë' Lë', bönni' ni naquë' lahuë' Dios ca bönni' narugucz lu xpëlë'ë lë na' nac bë' zal-la' cunarugu lu xpëla'czë'.

27 Bönni' na' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, san runë' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, ca runë' bönni' ni ruluí' nabága'li' lbi'ili' zxguia', zal-la' dë lu na'li' zxba queë' Dios len narugu lu xpëla'li' lë na' nac bë' náquili' queë' Dios, san cutu runli' ca rna bë' zxba queë' na'.

28 Cutu naquë' gdu bönni' judío bönni' naquë' cni lu yöl-la' bunáchz queë', ati' cutu nac gdu lë na' nac bë' le naruguz lu xpëlë'ë bönni'.

29 Naquë' gdu bönni' judío bönni' na' naquë' cni lu icj ládxi'dau'huë', len le nac gdu le narugu lu xpëlë'ë bönni' le nac bë' nu naqui queë' Dios, nac

tu le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách. Nac qui bö' nac-czru' len clëg qui yöl-la' bunáchz queëru'. Bönni' naquë' cni, cutu tun lë' ba la'n bunách, san Dioscz gunë' lë' ba la'n.

3

¹ Chqui' cni nac, ¿bizxa ruzi'tsë' xbey bönni' le naquë' judío? ¿Bizxa ruzi'ë xbey le narugu lu xpëlë'ë bönni' judío?

² Szxöni ruzi'ë xbey, len zian ca ruzi'ë xbey. Le nac zi'al, Dios glu'ë lu na'quë' bönni' judío didza' la'y queë'.

³ La'quë' cutu ta'yejlë'ë Dios. ¿Naru' ráquitsanu' cutu gunë' Dios ca rna xtidzë'ë le cuta'yejlë'ë Lë'?

⁴ Cutu ca' gac. Ral-la' gáquibel'iru' rúnteczë' Dios ca rna didza' bë'ë, zal-la' ta'zí' yë' yúgu'të bunách. Ca nac queë' nayúj lu guich la'y, rna:

Gac bë' nacu' tsahui' ni'a qui didza' ru'u

Len uruju' tsahui' chqui' nu cuequi xbey Li'.

⁵ Cati' runru' le cunác, Dios rnë' cutu nac tsahui' le runru'. Lë ni nac bë' tsahui' naquë' Dios. Nacuá' nup ta'ná: “Le cunác runru' nac bë' tsahui' naquë' Dios ati' qui lë ni na' cutu ral-la' gunë' rë'u zxguia'.”

⁶ Cutu ca' nac cni. La'naru' ruzi'ë xbey Dios le cunác runru', ¿nacxcz gac cuequi xbeynë' bunách yödzlyú ni?

⁷ Cati' nu rzi' yë', Dios rnë' cutu rui' didza' nu na' ca runë' Lë'. Lë ni nac bë' nac gdu'të li didza' ru'ë Dios. Nacu'ë bönni' ta'në' le ta'zí' yë'ë lequë' run ga gac queë' Dios yöl-la' ba, ati' cutu ral-la' gchuguë' quequë', cugnë' nabága'quë' dul-la'. Ca' ta'në'.

⁸ ¿Naru' huanátsaru': "Gua'ru' dö' quië gac le nac dxi'a"? Nup na' ta'ně zi' queëru' ta'ná rusëdiru' cni, ati' tsahui' nac gchuguë' quegac Dios.

Yúgu'tëru' nabága'ru' dul-la'

⁹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Ca nac queëtu' netu', bönni' judío, ¿ba nacrto' tsahui' ca yezica' bunách? Cutu ca' nactu', le chbulu'a ni, nabága'gac dul-la' bunách judío, ati' nabága'gac ca' dul-la' bunách gza'a. Yúgu'të' nabága'quë' dul-la'.

¹⁰ Nayúj lu guich la'y, rna:

Nutu nu zoa nac tsahui', nutu nucz.

¹¹ Nutu nu rejni'i.

Nutu nu rguilj Dios.

¹² Yúgu'të' ta'dě' ga yubl; yúgu'të' nanitquë'.

Nutu nu run le nac dxi'a, nutu nucz.

¹³ Lba'quë' nacgac ca yeru ba nayaljac.

Len yöl-la' rněz quequë' ta'zí' yé'inë' lza'quë'.

Didza' r-ruj rú'aquë' nac ca le yudzu láya'ba' bël snia'.

¹⁴ Len yugu' didza' tu'ë, tu'didza' yudxnë' bunách len ta'ně zi'ë quegac bunách na'.

¹⁵ Nacu'ë sina' tu'dödcdë' bunách.

¹⁶ Gáti'téz ga ta'dödë' tu'snitië' len tu'saca' zi'ë lza'quë'.

¹⁷ Cutu ta'záqui'në' la'bözë' dxí'adau'.

¹⁸ Cutu ca' tádxinë' Dios.

¹⁹ Nöziru' yúgu'të didza' ni bē'ë Dios, rē' bönni' na' dē lu na'quë' zxba queë'. Qui lē ni na' nutu nu gac gna cutu nabaga' dul-la', ati' yúgu'të bunách gdu'tē yödzyú, cuequi xbeynë' lequë' Dios.

²⁰ Tui' lādxi'quë' bönni' judío lunë' yugu' le rna bē' zxba queë' Dios quië luhuöaquë' tsahui', san nutu

nu huöac tsahui' cni, le nuzóë' Dios zxba queë' quië gáquibe'iru' nabága'ru' dul-la'.

Ularu' le réjlë'ru' Jesucristo

²¹ Na'a, chbuluí' lahui ca gac huöacru' tsahui' lahuë' Dios. Cutu gac huöacru' tsahui' le runru' ca rna bë' zxba queë' Dios, zal-la' lu zxba queë' na' len lu guich la'y ga nayujgac le gulané' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rui' didza' ca gac huöacru' tsahui'.

²² Dioscz runë' ga huöacru' tsahui' le réjlë'ru' Jesucristo ati' gunë' ga luhuöác tsahui' yúgu'të nup la'yejlë' Lë'. Tuz ca nacgac yúgu'të bunách

²³ le nunquë' dul-la' yúgu'të' len cutu ca' nacquë' tsahui' ca na' naquë' gdu tsahui' Dios.

²⁴ Dios ruzá' ladxë'ë queëru', len nunzë' rë'u tsahui' le böa'uë' rë'u Jesucristo.

²⁵ Dios budödë' uláz queëru' Jesucristo. Lë' bulaljë' xchönë', le rguá dul-la', lë na' uzi'ru' xbey chqui' huayéjlë'ru' Lë'. Cni benë' Dios quië gac bë' naquë' tsahui' Lë' zal-la' lu yöl-la' rböz zxön ladxí' queë' budödzë' ca'z yugu' dul-la' benru' dza ni'të.

²⁶ Cni benë' Dios, buluí' cuinë' tsahui' dza ni zoaru' na'a, ati' ruga'në' tsahui' zal-la' rugüë' dul-la' nabága'gac bunách, runë' ga tu'huöác tsahui' nup ta'yejlë' Cristo.

²⁷ ¿Naru' huactsa gun ba zxön cuinru' ca nac queëru'? Cutu ca' gacru'. ¿Bizx quië na'? Nac le nularu', clëg le runru' ca rna bë' zxba queë' Dios, san le réjlë'zru' Jesucristo.

²⁸ Na'a, rusáca'ru' queëru' nuhuöaquë' tsahui' bönni' le réjlë'ë Jesucristo, len clëg le runë' ca rna bë' zxba queë' Dios.

29 ¿I naquë' Dios Dios quegacz bunách judío? ¿Naru' cu naquë' ca' Dios quegac bunách gza'a? Ja, naquë' ca' Dios quegac bunách gza'a na'

30 le zoa tuz Nu nac Dios. Dios ni gunë' ga luhuöaquë' tsahui' le ta'yejlë'ë Jesucristo bönni' judío, narugu lu xpéla'quë' lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, len lëzca' cni gunë' ga luhuöaquë' tsahui' le ta'yejlë'ë Jesucristo bönni' gza'a, cu-narugu lu xpéla'quë' lë na' nac bë'.

31 Na'a, chqui' nularu' le réjlë'zru' Jesucristo, ¿ba nagá'n ca'z zxba queë' Dios? Cutu ca' nac ca', san nagá'nr tsutsu zxba queë' na'.

4

Rusëdi rë'u le benë' Abraham

1 ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Bizxa bdél-li'në' Abraham, xuz xtau'tu' netu', nactu' judío?

2 La'naru' böaquë' tsahui' Abraham le zoa le benczë' lë', gunn gun ba zxön cuinë', san clëg lahuë' Dios.

3 Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: “Abraham gyejlë'ë Dios, ati' qui lë ni na' Dios benë' ga böaquë' tsahui' lahuë' Lë'.”

4 Chqui' zoa nu bönni' runë' xchinru', le rguizxjru'-në' cutu nac tu le ruzá' ládxi'ru' queë', san nac tu le rál-la'ru' queë' bönni' na'.

5 Lëzca' cni chqui' rejle'ë Dios bönni', zal-la' cutu bi dxin benë' bönni' na', Dios, Nu run ga luhuöác tsahui' bunách cunacgac tsahui', rnë' naquë' tsahui' lahuë' Lë' bönni' na', le rejle'ë Lë'.

6 Lëzca' cni bë'ë didza' David ca naquë' bica' ba bönni', Dios rnë' naquë' tsahui' zal-la' cutu bi dxin nunë' bönni' na'.

⁷ Cni gnë' David:

Bica' ba bönni' na' Dios runít lahuë' le cunác nunë',
Len rugüë' yugu' dul-la' nabaguë'ë.

⁸ Bica' ba bönni' na', Dios cutu ruspaguë'ë lë'
zxguia' ni'a qui dul-la' benë' bönni' na'.

⁹ ¿Naru' nacquë' bica' ba cni tuzquë' bönni' na'
narugu lu xpëla'quë', o ba nacquë' ca' cni bönni'
na' cunarugu lu xpëla'quë'? Chgnaczru' böaquë'
tsahui' Abraham lahuë' Dios le gyejlë'ë Dios.

¹⁰ ¿Batx böaquë' tsahui' cni Abraham? ¿Naru' guc
cati' ni' chnarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', o ba guc
zi'al? Cutu guc cati' chnarugu lu xpëlë'ë, san zi'al
guc.

¹¹ Abraham gyejlë'ë Dios cati' ni' cutu narúguni
lu xpëlë'ë lë na' nac bë'. Gdöd na' grugu lu xpëlë'ë
lë na' nac bë', le rulu'z chnuhuöaquë' tsahui'
lahuë' Dios. Guc cni quië gaquë' Abraham ca
xuzquë' bönni' la'yejlë'ë Dios zal-la' cunarugu lu
xpëla'quë' lë na' nac bë'. Le ta'yejlë'ë Dios, huac
gnë' Dios nacquë' tsahui' lahuë' Lë'.

¹² Naquë' Abraham xuz xtau'quë' bönni' judío
ta'yejlë'ë Dios. Clëgz naquë' xuzquë' bönni' na'
narugu lu xpëla'quë' lë na' nac bë', san lëzca'
naquë' xuzquë' bönni' na' tunë' ca benë' Abraham,
ta'yejlë'ë Dios ca na' benë' Abraham cati' ni' cutu
narúguni lu xpëlë'ë lë na'.

Le gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru' le réjlë'ru' Lë'

¹³ Gzxi' lu në'ë Dios bi unödzejë' quequë' Abra-
ham len zxi'n xsoë', gata' quequë' la' yödzyú niz.
Gac cni, clëg le tunë' ca rna bë' zxba queë' Dios, san
le nuhuöacquë' tsahui' lahuë' Lë' le ta'yejlë'ë Dios.

14 La'naru' gata' quegacz nup tun ca rna bē' zxba queē' Dios yōdzlyú ni, cutu gun bayúdx nu tsejlē' Lē', ati' daduz gac le gzxi' lu nē'ē Dios.

15 Ruluí'i rē'u zxba queē' Dios nabága'ru' zxguia', le run ga gchuguē' queēru' Dios. Ga ni' cutu rdxini zxba queē' na', cutu gac la'dá'baga' bunách le rna bē' zxba na'.

16 Qui lē ni na' uzi'ru' xbey le gzxi' lu nē'ē Dios le réjlē'ru' Lē', quiē gac bē' nac tu le ruzá' ladxē'ē queēru'. Cni nac, quiē gac bē'tsca gata' quegac yúgu'tē zxi'n xsoē' Abraham lē na' gzxi' lu nē'ē Dios, clēgz quequē' bönni' na' dē lu na'quē' zxba queē' Dios, san lēzca' quegac nup ta'yejlē' Dios ca na' gyejlē'ē Dios Abraham. Abraham na' naquē' ca xuz xtau'ru' yúgu'tēru' rē'u, réjlē'ru'-nē' Dios.

17 Cni naquē' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: Nuzóa' li' ca xuzgac bunách gdutē yōdzlyú. Cni nac, lahuē' Dios, Nu na' gyejlē'ē Abraham, naquē' xuz xtau'ru' yúgu'tēru'. Dios ni ruspanē' nup chnatgac len ru'ē didza' qui nu cutu zuini tsca chzoacz nu na' cutu zuini.

18 Cni nac le gudxē' Abraham Dios: “Ziantēr la'cuá' zxi'n xsu'.” Gyejlē'ē Dios Abraham len benē' löz lē na' gzxi' lu nē'ē Dios, zal-la' cutu gac glé'inē' lē na' runē' löz, ati' cni guc, bdél-li'nē' naquē' xuzgac bunách gdutē yōdzlyú.

19 Cutu guc chop ladxē'ē Abraham ca na' rejlē'ē Dios, zal-la' chyú'ē ca tu gayuá' iz len yajneynē' ca nac qui gdu ca nayá' nabanē', chnatcz le chnagult-squē', lenca' ca nac queēnu Sara queē', nacnu ngul huödx.

20 Cutu guc chop ladxē'ē, len cutu guquē' curejlē' ca nac le gzxi' lu nē'ē Dios gunē' queē', san bdip

ladxë'ë le gyejlë'ë Dios, ati' glu'ë Dios yöl-la' ba.

²¹ Gdu ladxë'ë benë' löz Dios, napë' yöl-la' huac gunë' gdutë lë na' gzxì' lu në'ë.

²² Qui lë ni na', le gyejlë'ë Dios Abraham, Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'.

²³ Nayúj lu guich la'y, rna: “Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'.” Nayúj lu guich cni, clëgz quië uzi'ë xbey Abraham

²⁴ san quië uzi'ru' xbey ca' rë'u. Rë'u ni, Dios gunë' ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë' chqui' huayéjlë'ru' Lë', buspanë' Xanru' Jesús lu yöl-la' gut.

²⁵ Jesús na', Dios budödë' Lë' gutië' ni'a qui dul-la' nabága'ru', ati' buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, quië gac gunë' ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë'.

5

Le rata' queëru' le rnë' Dios nuhuöacru' tsahui'

¹ Na'a, rnë' Dios nuhuöacru' tsahui' lahuë' Lë' ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, chqui' réjlë'ru' Lë', ati' qui lë ni na' nuhuöacru' tuz len Lë'.

² Le réjlë'ru' Jesucristo, ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, le rutíp ládxi'ru'. Rudzójiru' le runru' löz uzi'ru' ca' xbey yöl-la' yení' queë' Dios.

³ Clëgz cni rudzójiru', san rudzójiru' ca' cati' rzaca' rgui'ru', le nöziru' le rzaca' rgui'ru' rusëdi rë'u cözru' zxön ládxi'.

⁴ Cati' rbözru' zxön ládxi' rurujru' dxi'a lahuë' Dios, len cati' chnurujru' dxi'a runru' löz Lë' gáclenczë' rë'u.

⁵ Cati' runru' löz Lë', cutu ca' rac chop ládxi'ru'. Cni nac, le nuhuölj nadzë'i icj ládxi'dau'ru' yöl-la'

nadxí'í queë' Dios rë'u. Runë' ga rac cni Dios Bö' La'y, Nu bsölë'ë queëru' Dios.

⁶ Cati' ni' cutu ca' guc ularu' racz queëru', cati' gul-la'r dza queë', Cristo gutië' uláz queëru', ni' nacru' bunách dul-la'.

⁷ Nutu nu guë'ni gat uláz queë' bönni' tsahui'. Nazx ca' nu urugui gat uláz queë' bönni' naquë' gdu dxi'a.

⁸ Dios rului'inë' rë'u ca nadxí'itsquinë' rë'u, le gutië' Cristo uláz queëru' cati' ni' nacru' bönni' dul-la'.

⁹ Chnuhuöacru' tsahui' lahuë' Dios le gutië' Cristo uláz queëru', bulaljë' xchönë'. Qui lë ni na' chnactsca löz queëru' Lë' uslé' rë'u lu dza gchuguë' quegac bunách dul-la' Dios.

¹⁰ Cati' ni' cutu rlé'iru'-në' Dios dxi'a, gutië' uláz queëru' Zxi'në' Dios quië huöacru' tuz len Lë'. Na'a, le zoë' nabanë' len chnuhuöacru' tuz len Dios, chnactsca löz queëru' ularu'.

¹¹ Lëzca' rudzjiru' lahuë' Dios ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, le nuhuöacru' tuz len Dios ni'a qui lë na' benë' Lë'.

Le benë' Adán len le benë' Cristo

¹² Gyu'u dul-la' yödzyú ni ni'a qui le benë' tuzë' bönni', ati' le benë' dul-la', gyu'u ca' yöl-la' gut. Qui lë ni na' lat yúgu'të bunách le nabága'gac dul-la' yúgu'të bunách.

¹³ Zí'atël ga bdxintë zxba queë' Dios, glun dul-la' bunách yödzyú ni, san cutu buspaguë'ë bunách na' zxguia' Dios ca nup ta'dá'baga' zxba queë' ni'a qui dul-la' na', le cutu rdxini quequë' zxba queë'.

¹⁴ Ga gdel-la' zoë' Adán ga bdxintë zoë' Moisés glat yúgu'të bunách le gulabaga' dul-la', zal-la' cutu

guladá'baga' tu le gna bē'ē Dios ca benē' Adán. Nacgac tuz len Adán yúgu'tē bunách le nacgac zxi'n xsoé'. Lē ni ruluí'i rē'u ca lac tuz len Cristo yúgu'tē nup la'yejlē' Lē'.

15 Le runnzē' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' benē' Adán. Ni'a qui dul-la' benē' tuzē' bönni', lat yúgu'tē bunách. Dxi'atēr nac le ruzá' ladxē'ē queëru' Dios len le runnzē' queëru'. Ruzá' ladxē'ē queëru' lē ni ni'a qui le benē' yetuzē' Bönni', Jesucristo.

16 Le runnzē' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' na' benē' tuzē' bönni' na'. Le bchuguē' Dios queē' Adán ni'a qui dul-la' na' benē', bchuguē' ca' Dios quegac yúgu'tē bunách. Le runnzē' queëru' Dios nac quiē huöacru' tsahui' lahuē' Lē' zal-la' zian dul-la' nabága'ru'.

17 Gyu'u yöl-la' gut ni'a qui dul-la' benē' tuzē' bönni'. Nactēr löz la'del-li' yöl-la' na'bán nup luhuöác tsahui' lahuē' Dios le zoa le ruzá' ladxē'ē queëru' Dios ni'a qui le benē' yetuzē' Bönni', Jesucristo.

18 Dios bchuguē' quegac yúgu'tē bunách lat ni'a qui dul-la' benē' tuzē' bönni' na'. Lēzca' cni gac luhuöác tsahui' yúgu'tē bunách ni'a qui le nac tsahui' benē' yetuzē' Bönni' na', gata' quequē' yöl-la' na'bán gdu.

19 Guluhuöác huen dul-la' bunách zian le cutu benē' ca rna xtidzē'ē Dios tuzē' bönni'. Lēzca' cni luhuöác tsahui' bunách zian le benē' ca rna xtidzē'ē Dios yetuzē' Bönni'.

20 Gyu'u yödzyú ni zxba queē' Dios quiē gac bē'tsca nabága'gac dul-la' bunách. Le guc bē'r

nabága'gac dul-la', guc bē'r ca' zxöntēr nac le buzá' ladxē'ē quegac bunách Dios.

²¹ Guta' qui dul-la' yöl-la' huac uná bē' gdödi rē'u. Lēzca' cni nap yöl-la' huac le ruzá' ladxē'ē queēru' Dios, gun ga huöacru' tsahui' lahuē' Lē' ati' gata' queēru' yöl-la' na'bán gdu ni'a qui le benē' Xanru' Jesucristo.

6

Tsaz chnatzru' quiē cutur gunru' dul-la' le nabániru'-nē' Jesucristo

¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' quiē gata'r queēru' le ruzá' ladxē'ē queēru' Dios?

² Cutu gunczru' ca'. Nac queēru' ca tsaz chnatzru' quiē cutur gunru' dul-la'. ¿Naru' gúnteczru' dul-la'?

³ ¿Naru' cu nözili' ca na' nac queēru'? Chqui' bdilru' nis quiē huöacru' tuz len Cristo, lē na' bdilru' nis ruluí'i rē'u chgdödru' lu yöl-la' gut tsaxön len Lē'.

⁴ Ca na' guc, gütlenru'-nē' tsaxön, lēzca' cni tsaxön bgáchi'lenru'-nē' lu yeru ba cati' ni' bdilru' nis. Ca na' benē' Dios, len yöl-la' huac zxön queē' buspanē' Cristo lu yöl-la' gut, lēzca' cni nubánlenru'-nē' tsaxön Jesús quiē gacru' gdu bunách cub queē'.

⁵ Chqui' nunru' tsaxön Cristo, gutru' ca na' gutiē' Lē', lēzca' cni gunru'-nē' tsaxön, ubanru' lu yöl-la' gut ca na' bubanē' Lē'.

⁶ Chnöziczru' lē ni, gda'len Lē' tsaxön lē'i yag cruz yöl-la' bunách queēru' le gzoa zi'al, quiē nit

yöl-la' bunách queëru' na' bénlenru' lei dul-la', quië cutur gna be'i rë'u le nac dul-la'.

⁷ Chqui' nacru' tuz len Nu na' gut ni'a qui dul-la', nuhuöacru' tsahui' lahuë' Dios le cutur nabága'ru' dul-la' na', ati' cutur yu'uru' lu na' dul-la'.

⁸ Na'a, chqui' nátlenru'-në' tsazxön Cristo, réjlë'ru' ubánlenru'-në' ca' tsazxön

⁹ le nöziru' chbubanë' Cristo lu yöl-la' gut len cutur gatië'. Qui lë ni na' cutur bi gac gun queë' yöl-la' gut na'.

¹⁰ Ca na' guc, gutië' Lë', tu lzuz gutië' ni'a qui dul-la' quegac yugu'të bunách, san ca na' nac, zoë' nabanë', nabánlenë' Dios.

¹¹ Lëzca' cni ral-la' usáca'li' queëli' nac queëli' ca chnatzli' quië cutur gunli' dul-la', san zoali' nabanli' quië gunli' ca rna xtidzë'ë Dios le nacli' tuz len Xanru' Jesucristo.

¹² Qui lë ni na', cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la' lu gdu ca nayá' nabinli' le gatcz. Cutu gunli' ca nac le rzë ládxi'li' le cunác, lu gdu ca nayá' nabinli'.

¹³ Cutu udöd cuinli' lu dul-la', cugunli' le cunác, san gul-död cuinli' lu në'ë Dios le nubanli' lu yöl-la' gut, len gul-död lu në'ë gdu ca nayá' nabinli' quië ugúnlenë' lei le nac dxi'a.

¹⁴ Cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la', le nuzóë' lbi'ili' Dios, clëg quië gna be'i lbi'ili' zxba queë', san quië gna be'i lbi'ili' le ruzá' ladxë'ë queëru'.

Le run lsaqui' ca nac qui bönni' nada'u

15 ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' le cutur rna be'i rë'u zxba queë' Dios, san rna be'i rë'u le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios? Cutu ca' gac cni.

16 Chnöziczli' dxi'a chqui' udöd cuinli' lu në'ë bönni' quië gacli' bönni' nadá'ugac queë' len gunli' ca rna xtidzë'ë, tsaz nacli' bönni' nadá'ugac queë' bönni' na' runli' ca rna xtidzë'ë. Lëzca' cni gac chqui' udöd cuinli' quië gunli' dul-la' le gun ga gatli', o chqui' udöd cuinli' quië gunli' ca rna xtidzë'ë Dios, Nu gun ga huöaclí' tsahui'.

17 Na'a, xclenë' Dios. Zal-la' zi'al gucli' bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', na'a gdu ládxi'li' runli' ca rna bë' zxba na' budöd cuinli' lu në'i.

18 Le chnulali' lu na' dul-la', nuhuöaclí' ca bönni' nadá'ugac lu na' le nac dxi'a.

19 Ruí'lëna' lbi'ili' didza' ca tui' didza' bunách, le cutu réjni'li' gdu, lu yöl-la' bunách queëli'. Zi'al budöd cuinli' gdu ca nayá' nabinli' lu na' le cunác len lu na' le cunác tsahui', gucli' ca bönni' nadá'ugac qui, len benli' xchini le cunác na'. Na'a, gul-död gdu ca nayá' nabinli' lu na' le nac tsahui', gacli' ca bönni' nadá'ugac lu në'i, gunli' xchini lë na' nac tsahui' quië gacli' bunách narujgac quizi queë' Dios.

20 Cati' ni' nacli' ca bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', cutu benli' xchini le nac tsahui'.

21 Na'a, ¿naru' buzí'tsali' xbey lë na' benli' zi'al? Na'a run ga rutui'li' lë na' benli', le run ga nu gat tsaz.

22 Na'a chnulali' lu na' dul-la', len nacli' ca bönni' nadá'ugac queë' Dios, le ruzi'li' xbey le run ga nacli' bunách narujgac quizi queë' Dios len le run ga dë queëli' yöl-la' na'bán gdu.

²³ Lazxj nu run dul-la' nac yöl-la' gut, san le runnzë' queëru' Dios nac yöl-la' na'bán gdu, le rata' queëru' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo.

7

Le run lsaqui' yöl-la' nutság na'

¹ Böcha'adau', nul-li' núnbë'li' zxba queë' Dios. Nözcizli' rna be'i bönni' zxba na' tsal ni zoë' nabanë'.

² Lëzca' cni yu'unu lu në'ë bönni' queënu ngul nutság ná'lennu-në' bönni' tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu na' ca rna bë' zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië', nurujnu lu na' zxba na'.

³ Cni nac, tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu, chqui' utság ná'lennu-në' yetúë' bönni', gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië' bönni' queënu na', nurujnu lu na' zxba na', ati' na'a, chqui' utság ná'lennu-në' bönni' yubl, cutu gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁴ Lëzca' cni rac queëli', böcha'a. Le dzagli' Cristo chnatzli' lbi'ili' quië cutur gna be'i lbi'ili' le rna bë' zxba, quië gáquili' qui Nu yubl. Na'a chnáquili' queë' Cristo, Nu na' bubán lu yöl-la' gut. Cni nac, quië gac gunru' le rdzag ladxë'ë Dios.

⁵ Tsal ni' gyu'ru' lu na' yöl-la' bunáchz queëru', le rna bë' zxba na' ben ga glac bë' le gzë ládxi'ru' le cunác, le glun dxin lu gdu ca nayá' nabinru' quië lun ga gatru'.

⁶ Na'a nularu' lu na' zxba na' le natzczru' tsca nac le rna bë' zxba na' gna be'i rë'u zi'al. Cni nac quië gac gunru' xchinë' Dios lu yöl-la' na'bán

cub le runnë' queëru' Dios Bò' La'y, len clëg gunru' xchinë' lu lë na' chnac gul, le nac zxba queë'.

Le dzag neda' le nac dul-la'

⁷ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsa ga runa' dul-la' zxba queë' Dios? Cutu ca' run cni, san la'naru' cu buzejni'i neda' le rna bë' zxba na' cutu gnözda' nac dul-la' le runa'. La'naru' cuzóa lu zxba le rna: “Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u”, cutu gnözda' nac dul-la' yöl-la' rzë ladxí' le dë qui lza'a.

⁸ Cati' bdxin quia' zxba na', guc bë' le nac dul-la' na' run dxin lu gdu ca nayá' nabana', ati' ben ga gúquibe'ida' rzë ladxa'a yúgu'të le cunác. Ga cutu rdxini zxba na', cutu nac bë' le nac dul-la'.

⁹ Dza ni'të, zí'atël ga bdxin quia' zxba queë' Dios, ni' ráquida' zoa' nabana', san cati' bdxin quia' zxba na', gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len chnatcza'.

¹⁰ Dios gna bë'ë zxba na' quië gun ga gata' queëru' yöl-la' na'bán, san ben ga gúquibe'ida' chnatcza'.

¹¹ Guc bë' nazí' yé'ida' ca nac dul-la', le ben zxba na' ga gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len ral-la' gatia'.

¹² Qui lë ni na', la'y nac zxba queë' Dios, ati' la'y len tsahui' len dxi'a nac le gna bë'ë.

¹³ ¿Naru' bentsa ga bdxin quia' yöl-la' gut lë na' nac dxi'a? Cutu ca' nac ca', san le nac dul-la' bugún dxin lë na' nac dxi'a len ben ga gúquibe'ida' chnatcza' quië gac bë' nac dul-la' le runa'. Cni guc, quië gac bë' ni'a qui zxba na' nactër xöhui' yúgu'të le nac dul-la'.

¹⁴ Nöziru' bennë' queëru' zxba na' Dios Bò' La'y, san neda' naca' bunáchz len yu'a lu na' dul-la' ca bönni' nada'u qui.

15 Na'a, le runa' cutu réjni'da'. Rë'nda' guna' ca rna bë' zxba na', san cutu runa' lë na' rë'nda' guna'. Le nac dul-la' le curlé'ida' dxi'a, lë na' runa'.

16 Runa' dul-la' zal-la' cutu rë'nda' guna' dul-la' na', le rusëdi neda' zxba na' nac le cunác dxi'a. Qui lë ni na' nac bë'tsca nac dxi'a le rna bë' zxba na'.

17 Cni nac, clëg neda'z runa' dul-la' na', san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'.

18 Nözda' cutu zoalen neda' le nac dxi'a, o huac gnia', lë na' nac dxi'a cutu zoalen le nac yöl-la' bunáchz quia'. Rë'nda' guna' le nac dxi'a, san la' neda'z cutu gac guna' lë na' nac dxi'a.

19 Cutu runa' le nac dxi'a le rë'nda' guna', san rúntecza' le cunác le cutu rë'nda' guna'.

20 Qui lë ni na', chqui' runa' dul-la' na' cutu rë'nda' guna', clëg néda'cza' runa' lei, san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'.

21 Cni nac le rac queëru' yúgu'tëru'. Cati' rë'niru' gunru' le nac dxi'a, dzag rë'u le run ga runru' le cunác.

22 Lu icj ládxi'dau'hua' rdzag ladxa'a zxba queë' Dios

23 san ráquibe'ida' dzag gdu ca nayá' nabana' le rna be'i neda', ati' lë ni rdá'baga' zxba queë' Dios yu'u icj ládxi'dau'hua'. Lë na' dzag gdu ca nayá' nabana' run ga runa' dul-la'.

24 Bica' bayechi' neda'. ¿Nuzxa caz gac uslá neda' lu yöl-la' bunáchz quia' le run ga runa' dul-la'?

25 Xclenë' Dios, chnularu' na'a ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo. Qui lë ni na', tsca nac le yu'u icj ládxi'dau'hua' runa' ca rna bë' zxba queë' Dios, zal-la' yöl-la' bunáchz quia' run ga rë'nda' guna' dul-la'.

8

Le runru', le zóalenë' rë'u Dios Bö' La'y

¹ Qui lë ni na', cutur bi zxguia' nabága'quë' bönni' náquicnë' queë' Jesucristo, bönni' na' cutur tunë' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequë', san ca rë'nnë' Dios Bö' La'y tunë'.

² Le naca' tuz len Jesucristo, ráclenë' neda' Dios Bö' La'y, Nu na' nabániru'. Qui lë ni na', nulá' lu lë na' ben ga bena' dul-la' lenca' lu yöl-la' gut.

³ Chnunë' Dios le cutu guc gun zxba na', le cutu bi gzxahui' gun le nacru' bunáchz. Dios bsölë'ë Zxi'nczë', guquë' bunáchcz ca nacru' rë'u, nacru' bunách dul-la', san cutu bi dul-la' benë' Lë'. Buspaga' cuinë' dul-la' nabága'ru' rë'u, ati' cni guc, bchuguë' qui dul-la' runru' lu yöl-la' bunáchz queëru'.

⁴ Cni benë' quië gac gunru' gdu le nac tsahui' le rna bë' zxba queë', nulru' na' cutur runru' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëru', san ca rë'nnë' Dios Bö' La'y runru'.

⁵ Bönni' tunë' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequë', tui' ládxi'quë' le nac qui yöl-la' bunáchz quequë', san bönni' tunë' ca rë'nnë' Dios Bö' La'y, tui' ládxi'quë' le nac queë' Dios Bö' La'y.

⁶ Chqui' rui' ládxi'zru' le nac qui yöl-la' bunáchz queëru', tsaz gaturu', san chqui' rui' ládxi'ru' le nac queë' Dios Bö' La'y, chdë queëru' yöl-la' na'bán gdu len rbözru' dxi ladxi'.

⁷ Núti'tëz nu rui' ladxi'z le nac qui yöl-la' bunáchz qui, cutu rdzag Dios dxi'a, le cutu run nu na' ca rna bë' zxba queë' Dios, len cutu ca' gac gun cni.

⁸ Qui lë ni na', cutu gac lunë' le rdzag ladxë'ë Dios bönni' na' tunë' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequë'.

⁹ Na'a, cutur runli' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëli', san runli' ca rë'nnë' Dios Bö' La'y le zóalenczë' lbi'ili' Lë'. Cutu naquë' queë' Cristo bönni' cuzóalenë' lë' Dios Bö' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Cristo.

¹⁰ Chqui' zóalenë' lbi'ili' Cristo, chnatz gdu ca nayá' nabinli' ni'a qui dul-la', san na'a nabánili'-në' Dios Bö' La'y le nunë' lbi'ili' tsahui' Dios.

¹¹ Zoalen lbi'ili' Bö' La'y queë' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yöl-la' gut. Lëczë' Dios, Nu buspán Jesucristo lu yöl-la' gut, gunë' ga ubanli' lu gdu ca nayá' nabinli' le ratcz. Cni gunë' le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

¹² Qui lë ni na', böcha'a, dë tu le rál-la'ru', san clëg qui yöl-la' bunáchz queëru', cui gunru' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëru' na'.

¹³ Chqui' runli' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëli', tsaz gatli', san chqui', len yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, runli' ga la'nít le runli' lu yöl-la' bunáchz queëli', gata' queëli' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁴ Nacgac zxi'në' Dios yúgu'të nup tun ca rë'nnë' Dios Bö' La'y.

¹⁵ Cutu nuzóë' lbi'ili' leyúbl ca bönni' nadá'ugac quië gadxi gdzöbili' Dios Bö' La'y na' zóalenë' lbi'ili', san chnunë' ga nacli' zxi'në' Dioscz Dios Bö' La'y, len runë' ca' ga rulidzru'-në' Dios, rnaru': "Xúztu'dau'."

¹⁶ Ruzéjni'në' bö' nacczru' Lëczë' Dios Bö' La'y, runë' ga nõziru' nacru' zxi'në' Dios.

17 Chqui' chnacru' zxi'në' Dios, tsazxón len Cristo gata' ca' queëru' le naqui queë' Xuzru' Dios. Cni gac queëru' chqui' rzaca' rguí'lenru'-në' tsazxón Cristo quië tsazxón len Lë' uzi'ru' xbey yöl-la' yení' queë'.

18 Runi neda', cutu nac le sáqui'ru' lahui yugu' lë ni rzaca' rgui'ru' na'a tscá nac yöl-la' yení' na' gata' queëru' dza zi'a za'.

19 Ta'böz yúgu'të le nunë' Dios, szxöni ta'zë ládxi'gac gdxintë dza na' ulu'ë lahui Dios bönni' nacquë' zxi'nczë'.

20 Guladöd lu na' le run ga la'nít yúgu'të lë na' nunë' Dios, clëg le glë'nicz gac cni, san le benë' ga nac cni Dios. Benë' ca' ga nac löz qui lë na' nunë'.

21 ati' lulá yúgu'të le nunë' Dios lu lë na' run ga la'nít. Cni gac, luzí' ca' xbey yöl-la' ruslá le záqui'tsqui na' luzi'ë xbey zxi'në' Dios.

22 Nöziru' ta'zaca' ta'guí'i ga rdxintë na'a dza yúgu'të le nunë' Dios, ca na' rzaca' rgui'nu ngul chzoa soabi' bi'idau' queënu.

23 Rzaca' rgui'i, clëgz yödzlyú ni, san rzaca' rgui'ru' ca' rë'u, zal-la' zóalenë' rë'u Dios Bö' La'y, Nu nac queëru' le ruluí'i rë'u ca ral-la' gacczru'. Rzaca' rgui'ru' tsal ni rbözru' dza ni' ulu'ë lahui Dios nacru' gdu zxi'në', dza ni' unë' ca' gdu ca nayá' nabinru'.

24 Le runru' löz lë ni, nularu' rë'u, san chqui' gac glé'iru' lë na' runru' löz, cutu nac tu le rbözru'. Cutu rbözru' le chrlé'iru'.

25 Na'a, chqui' runru' löz le curlé'iru', lu yöl-la' rböz zxön ladxi' rbözru' lei.

26 Lëzca' cni ráclenë' rë'u Dios Bö' La'y cati' rudú ládxi'ru', le cutu nöziru' bi ral-la' gnábiru'-në' Dios,

san rudödë' xtídza'ru' lahuë' Dios Lëczë' Dios Bö' La'y, ati' lu yöl-la' rnab yudxi queë' rnëtsca ladxë'ë, tsca le cutu gac nu gna.

²⁷ Dios ruyúë' le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách, len nöznë' le rë'nnë' gnë' Dios Bö' La'y na', ati' Lë', ca rë'ncznë' Dios, rudödë' lahuë' Dios xtídza'gac nup náquigac quizi queë' Cristo.

Nadél-li'tër-ru' le zóalenë' rë'u Cristo

²⁸ Nöziru' tu'zi'ë xbey yúgu'të le rac quequë', bönni' na' nadxi'icnë' Dios, bönni' na' bulidzë' lequë' Dios ca nuzoaczë' gunë'.

²⁹ Nup na' gröczë' queë' zí'atël Dios, buzóë' ca' quequë' zí'atël lacquë' tuz ca nacczë' Zxi'në', quië gáctërë' blau Zxi'në' ladj zian böchë'ë.

³⁰ Nup na' buzóë' quequë' zí'atël Dios ca ral-la' lacquë', bulidzë' ca' lequë', ati' yugu' bönni' na' bulidzë', benë' lequë' tsahui', ati' yugu' bönni' na' benë' lequë' tsahui', benë' ga tu'zi'ë ca' xbey yöl-la' yení' queë'.

³¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a ca nacgac lë ni? Chqui ráclenë' rë'u Dios, cutu ral-la' gádxiru' zal-la' bi lun queëru' bunách.

³² Dios, gdu ladxë'ë bennë' queëru' Zxi'nczë', budödë' lë', gutië' uláz queëru'. Chqui' cni benë' Dios, ¿naru' cu gunntsquë' queëru' tsazxón len Zxi'në' yúgu'të le dë'?

³³ ¿Nuzxa caz gac bi uspaga' nup na' gröczë' queë' Dios? Nutu nu gac, le runczë' Dios ga nuhuöacru' tsahui'.

³⁴ ¿Nuzxa caz gac gchugu queëru'? Nutu nu gac, le gutczë' uláz queëru' Cristo, len le nacr blau, bubanë' lu yöl-la' gut, ati' na'a zoë' cuit lë'ë yubél

Dios ga náctērē' zxōn, rnē' dxi'a uláz queēru' lahuē'
Dios.

³⁵ Zal-la' bi rac queēru', nōziczru' nadxi'inē' rē'u
Cristo. Nōziru' nadxi'inē' rē'u
zal-la' rzaca' rguirū',
o zal-la' rsēbi lādxi'ru',
o zal-la' ta'bía lādxi'gac rē'u bunách,
o zal-la' rdunru',
o zal-la' ryadzj le gácuru',
o zal-la' zoa banádx queēru',
o zal-la' ludōddē' rē'u bōnni'.

³⁶ Ca nacgac lē ni nayúj lu guich la'y, rna:

Le náquitu' quiu' Li',
Tuntecz bunách ga gattu'.
Nactu' ca bō'cu' zxila',
Nadōdcba' lu na' nu gdōdi lecba'.

³⁷ Na'a, le zoalen rē'u Nu na' nadxí'i rē'u, nactēr lōz
uxicjru' lu le rac queēru'.

³⁸⁻³⁹ Qui lē ni na' runi neda':

Cutu bi saqui' gun ga cutur gdxí'inē' rē'u Dios.
Nadxi'inē' rē'u le náquiru' queē' Xanru' Jesucristo.
Cutu saqui' gun cni yōl-la' gut o yōl-la' na'bán,
o yugu' gbaz la'y o nup ta'ná bē',
o yugu' yōl-la' huac qui tu' xōhui',
o bítí'tēz bi zoa o bítí'tēz le zi'a za',
o tu le dē xtsa'l o tu le dē cadxí'l,
o bítí'tēz bi nunē' Dios.

9

Dios grōczē' queē' bunách Israel

¹ Ru'a didza' gdutē li le náquida' queē' Cristo ati'
rajlōz didza' ni le nac queē' Dios Bō' La'y le yu'u icj
lādxi'dau'hua'. Cutu rzi' yē'a.

² Ruhuí'ntsquida' len rsēbitecz ladxa'a

³ le rac ladxa'a guna' ga lulë' böchi' lza'a, bönni' uládz quia'. La'naru' huaclen lequë', guë'niczda' ubíj ladxë'ë neda' Dios len ulá'alena' Cristo.

⁴ Nacquë' zxi'n xsoë' Israel bönni' uládz quia' na', ati' Dios bë'ë lequë' latj lacquë' zxi'nczë'. Gzoalen lequë' yöl-la' yení' queë' Dios, ati' Dios budödë' lu na'quë' didza' rucá'n tshui' lenca' zxba queë'. Bulidzë' lequë' quië la'yíj ládxi'quë' Lë', len bë'lenë' lequë' didza' yugu' le gzxi' lu në'ë Dios gunë' le gaclen bunách.

⁵ Nacquë' zxi'n xsoaquë' xuz xtau'tu' Abraham len Isaac len Jacob, ati' ladj di'a dza quequë', ca nac yöl-la' bunách queë', guljë' Cristo, Nu naccz Dios len rna bé'inë' yúgu'të. Ractecz queë' yöl-la' ba. Ca' gac.

⁶ Zal-la' cutu nazí' lu na'quë' Cristo yúgu'të bönni' uládz quia', cutu ral-la' gnaru': "Dadz böac xtidzë'ë Dios." Clëg yúgu'të zxi'n xsoë' Israel nacquë' gdu bunách Israel, nup nácquigac queë' Dios.

⁷ Zal-la' guljquë' zian zxi'n xsoë' Abraham, cutu glaquë' gdu zxi'n xsoë' Abraham yúgu'të', san guc ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Yugu' zxi'n xsoë' Isaac lac gdu zxi'n xsu'."

⁸ Cni nac, nup nacgac zxi'në' bönni' náquinë' queë' Dios, clëg yúgu'të' nacquë' zxi'në' Dios. Lëzca' cni, nacgac gdu zxi'n xsoë' Abraham nupz na' naljgac ni'a qui lë na' gzxi' lu në'ë Dios.

⁹ Lë na' gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' queë' Abraham rna cni: "Yetú iz na'a dza huöda', ati' Sara quiu' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'."

¹⁰ Clëgz lë ni guc cni, san lëzca' cati' Rebeca ni' nua'nu-bi' yugu' bi'i bönni'dau' queë' Isaac, xuz xtau'tu',

11-13 cati' ni' zi'a laljbi' len cutu bi núnicbi' le nac dxi'a o le cunác, Dios gudxë'-nu Rebeca na', gnë': "Bi'i bönni' zi'al quiu' gunbi' xchinbi' bi'i buróp." Didza' ni rajlöz lë na' nayúj lu guich ca gnë' Dios, rna: "Bdxi'ida'-në' Jacob, len clëg Esaú." Cni guc, bugá'n tsutsu le buzóë' tsaz Dios ca nac lë na' chgröczë'. Qui lë ni na' cutu rac cni ni'a qui tu le gac lun bunách, san nac cni le rböczë' Dios nu rulidzë'.

14 ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsë' Dios le cunác? Cutu ca' runë' cni.

15 Dios gudxë' Moisés, gnë': "Huechi' ladxa'a nu rë'nda' huechi' ladxa'a, len udúl-li'da' nu rë'nda' udúl-li'da'."

16 Qui lë ni na', cutu rac cni ni'a qui le tën'icz bunách, o le runë' bayúdx bönni', san nac le rë'ncznë' Dios, ruhuechi' ladxë'ë bunách.

17 Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y ca na' Dios gudxë' Faraón, gnë': "Qui lë ni na' buzóa' li' ga rna bë'u quië ulu'a lahui yöl-la' huac quia' ga zu', len guna' ga lumbë' le naca' bunách gdutë yödzyú."

18 Cni nac, Dios ruhuechi' ladxë'ë nu rë'ncznë', len lëzca' cni runë' zid icj ládxi'dau'huë' nu bönni' rë'nnë' gunë' zid icj ládxi'dau'huë' bönni' na', ca na' benë' queë' Faraón na'.

19 Na'a guiëli' neda': "Chqui' cni nac, ¿bizx quië ruspagüë'ë bunách zxguia' Dios? ¿Nuzxa caz gac tá'baga' le rë'ncznë' Dios gunë'?"

20 Cutu ca' nac cni. ¿Nuzxa caz li' rutság yudxnu' Dios? ¿Naru' huactsa guië bönni' huen rö'ö tu yusu' náquini yu, gna: "¿Bizx quië benu' neda' cni'?"

21 ¿Naru' cu dë lu në'ë bönni' huen rö'ö gunë' qui guna' na' tu yusu' nu ugún lei dxin ga lna', len qui

la' guna' na'z gunë' yetú yusu' nu ugún lei dxin ga cunác lna'?

²² Rë'ncznë' Dios ulu'ë lahui ca gunë' zxguia' le cunác len gunë' ga gac bë' yöl-la' huac queë', san lu yöl-la' rböz zxön ladxi' queë' bia' blenë' bönni' ni' ral-la' gchuguë' quequë', nup na' nabága'gac zxguia', le run bayúdx usnitië' lequë'.

²³ Cni runë' Dios quië gac bë' nactër lsaca' yöl-la' ruzá' ladxi' queë', lë na' rulu'ë lahui laugac nup na' ruhuechi' ladxë'ë, nup na' buzóë' quequë' zí'atël luzi'ë xbey yöl-la' yení' queë'.

²⁴ Bunách cni bulidzë' Dios. Clëgz bulidzë' netu', bunách judío, san lëcza' bulidzë' bunách gza'a.

²⁵ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y ca na' bë'ë didza' Oseas uláz queë' Dios, gnë':

Nup cunacgac bunách quia',

Gu'a lagac: bunách quia'.

Ati' nup na' cutu bdxí'ida',

Gu'a lagac: nup nadxi'ida'.

²⁶ La' na'z ga gnia' quequë':

“Cutu nacli' bunách quia'”

Ni' si' laquë': “Yugu' zxi'në' Dios ban.”

²⁷ Na'a, ca nac quegac zxi'n xsoë' Israel, Isaías gnë':

Zal-la' la'yán zxi'n xsoë' Israel,

Lacquë' tsa rö' yuzx ra' yegu,

Lulé' nababzë'.

²⁸ Xanru' la' guntë' ga utság dëra

Le bchuguë' quegac bunách yödzlyú ni.

²⁹ Lëcza' cni bë'ë didza' zí'atël Isaías, gnë':

Dios, Xanru' uná bë' gdu,

La'naru' cu buca'në' queëru' yugu' zxi'n xsoaru',

Uga'nru' ca yödz Sodoma len Gomorra,

Yugu' yödz na' busnitië' Dios.

Bunách Israel len didza' dxi'a

³⁰ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Chguladél-li'në' nuhuöacquë' tsahui' lahuë' Dios bönni' cunababquë' Israel len cutu gulazú gulabö'ë luhuöaquë' tsahui' lahuë' Dios, san nuhuöacquë' tsahui' le ta'yejlë'ë Dios.

³¹ Na'a, zal-la' gulazú gulabö'ë bönni' Israel lunë' ca rna bë' zxba queë' Dios, le ral-la' gun ga lacquë' tsahui', cutu bdél-li'cnë' le ral-la' gata' quequë' le tunë' ca rna bë' zxba na'.

³² ¿Bizx quië na' guc cni? Cni guc, le cutu glunë' cni lu yöl-la' rejlä' quequë' Dios, san racz quequë' glë'nnë' lunë' ca rna bë' zxba na', ati' qui lë ni na' gulachíxinë', o huac gnaru': Yajchégu'quë' lu lë na' nazí' lei: Guiöj Ga Nu Rajchegu'.

³³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: Gul-yú. Uzóa'-në' yödz Sión bönni' Gaquë' ca guiöj ga nu tsajchegu', Guiöj na' gun ga nu gchixi gnigui. Nu tsejlë' Lë', cutu ca' utuí'i nu na'.

10

¹ Böcha'adau', le rzë ladxa'a len le rnaba' lahuë' Dios gunë' quegac bunách Israel nac gunë' ga lulë'.

² Runa' lna' lau quequë', gdu ládxi'quë' tui' ládxi'quë' Dios, san clëg len yöl-la' rejni'i gdu.

³ Cutu nözcnë' ca runë' Dios, runzë' ga nacru' tsahui', san të'nnë' lun cuinquë' tsahui' racz quequë', len cutu ta'cu'ë nöxj ladxi' lahuë' Dios quië gac gunë' lequë' tsahui'.

⁴ Budx benë' Cristo le rë'ni gun zxba queë' Moisés, benë' ga gac luhuöác tsahui' yúgu'të nup la'yejlë' Lë'.

⁵ Ca nac qui nu huöac tsahui' le run ca rna bē' zxba queē' Dios, buzujē' lu guich Moisés le rna cni: “Bönni' na' gunē' gdutē ca rna bē' zxba na', soē' gbanē' le gunē' cni.”

⁶ Na'a, ca nac qui nu huöac tsahui' le rejlē' Dios, rna cni: “Cutu gnau' lu icj lādxi'da'u, cugnáu': ¿nuzxa caz cuen ni' yehua' yubá?”, lē na' nac, quiē nu gun ga huötjē' Cristo,

⁷ len cutu gnau': “¿Nuzxa caz huötj ga dē latj qui nup chnatgac?”, lē na' nac, quiē nu gun ga cuenē' Cristo, urujē' lu yöl-la' gut.

⁸ Na'a, ¿bizxa caz rna? Cni rna: “Gal-la' ga zu' zoacz xtidzē'ē Dios. Lu ru'u len lu icj lādxi'da'u zoa xtidzē'ē na'.” Lē ni nac didza' qui le réjlē'ru' Dios runtu' lban qui, rnatu':

⁹ “Chqui' didza' gu'u gac bē' Jesús naquē' Xanu', len huayéjlē'u gdu ladxu'u Dios buspanē' Lē' lu yöl-la' gut, uláu' li'.”

¹⁰ Lu icj lādxi'dau'ru' réjlē'ru' Jesús quiē gacru' tsahui' ati' len didza' rui'ru', rului'ru' lahui le naquē' queēru' Jesucristo quiē ularu'.

¹¹ Nayúj lu guich la'y le rna: “Cutu ca' lutuí'i yúgu'tē nup ta'yejlē' Lē'.”

¹² Dios, la' tuz ca rui' ladxē'ē yugu' bönni' judío lenca' bönni' gdutē yödzyú, le naquē' Xanquē' yúgu'tē' lēczē' Xanru', len napsquē' bi unödzejē' quegac yúgu'tē nup tu'lídz Lē'.

¹³ Ca nac lē ni nayúj lu guich la'y, rna: “Lulá yúgu'tē nup lulídz Lē' Xanru'.”

¹⁴ ¿Nacx gac lulidzē' Lē' chqui' cutu ta'yejlē'ē Lē'? ¿Nacx gac la'yejlē'ē Lē' chqui' gatga gulayönnē' ca nac queē'? ¿Nacx gac la'yönnē' chqui' nutu nu zoa

nu gun lban lauquë?

¹⁵ ¿Nacxcz gac lunë' lban chqui' nutu nu gsöla' lequë'? Ca nac lë ni nayúj lu guich, rna: “Bica' bagac nup na' la'dxinë' ga nacuá' bönni' rjenquë' lban qui le rbequi dxi ládxi'ru', len tunë' lban qui didza' dxi'a.”

¹⁶ Na'a, clëg yúgu'të' gulazí' lu na'quë' didza' dxi'a. Ca nac lë ni, Isaías gnë': “Xan, ¿nuzxa caz gyejlë' le bentu' lban qui?”

¹⁷ Cni nac, la'yejlë' Lë' nup la'yöni, ati' lë na' ral-la' la'yöni nac xtídzë'ë Cristo.

¹⁸ Na'a rnia': “¿Naru' cu gulayönnë'?” Le nactë gulayönnë', ca na' nayúj lu guich la'y, rna: Gdutë yödzlyú gulayön chi'iquë'; Yúgu'të latj guladxín xtídza'quë'.

¹⁹ Lëzca' rnia': “¿Naru' cu gláquibe'inë' lë ni bönni' Israel?” Le nactë gláquibe'inë' lei. Ga rzu lau, bë'ë didza' uláz queë' Dios Moisés, gnë':

Guncza' ga uzxé'ili',

Le gdxi'ida' bunách cunababgac lbi'ili'.

Ni'a quegac bunách cuta'yejni'i guna' ga leyli'.

²⁰ Gdöd ni' guctsquë' rugu ladxi' Isaías na', bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Guladzöli neda' nup cutu gulaguílj neda'.

Buluí' lahua' lauquë' bönni' cutu gulanabë' neda'.

²¹ Na'a, ca nac quequë' bönni' Israel, bë'ë didza' uláz queë' Dios Isaías na', gnë': “Gdu dza bulí na'a, bulidza' bunách cutún ca rna xtídza'a len ta'dá'baga' neda'.”

11

Nup nulagac ladj bunách Israel

¹ Na'a rnia': ¿Naru' nubíj ladxë'ë bunách Israel Dios? Cutu ca' nac cni. Néda'cza' naca' bönni' Israel. Naca' zxi'n xsoë' Abraham, len nababa' di'a dza queë' Benjamín, zxi'nczë' Israel na'.

² Dios cutu nubíj ladxë'ë bunách queë', nup na' gröczë' queë' dza ni'të. ¿Naru' cu nözili' lë na' nayúj lu guich la'y ca na' benë' Elías? Bulidzë' Dios len buquié' bunách Israel, gnë':

³ “Xan, chgludödcde' bönni' glu'ë didza' uláz quiu', len guluquindjë' yugu' bcugu la'y quiu' ga buzégui'gactu'-ba' lau' Li' böa' bëdxau'. Tuza' neda' naga'na' quiu', ati' tē'nnë' ludöddë' ca' neda'.”

⁴ Na'a, ¿bizxa didza' bubilë Dios? Cni gnë': “Nun chí'igaccza'-në' quia' tsonnlalj yu chi gayu'ë bönni' cutu tu'zechu zxibquë' lau' bdau' guiöj na' nazí' lei Baal.”

⁵ Lëzca' cni nac dza ni zoaru' na'a, naga'ngac la'gac bunách Israel, nup na' gröczë' queë' Dios le ruzá' ladxë'ë cni quequë'.

⁶ Chqui' nac le ruzá' ladxë'ë cni quequë', cutu nac ni'a qui tu le gac lunë'. La'naru' gac ni'a qui tu le gac gunru', lë na' ruzá' ladxë'ë queëru' Dios cutur gac tu le ruzá' ladxë'ë queëru'.

⁷ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Lë na' gulaguiljë' bönni' Israel, cutu guladél-li'në', san chguladél-li'në' lei nup ni' gröczë' queë' Dios, ati' yezíca'rë' na', Dios benë' zid icj ládxi'dau'quë'.

⁸ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: “Dios benë' ga nacque' chul nit.” Cni benë', len zal-la' gac la'lé'inë' le runë' len la'yönnë' xtidzë'ë, cutu ca' nayéjni'cnë'. Cni nac quequë' ga rdxintë dza ni zoaru' na'a.

9 Ca nac lë ni bënë didza' ca' David, gnë':
 Luhuöác le la'zön lequë' lni quequë'
 Len ca tu yal-lj ga la'rölinë'.
 Lac ca' le lun ga la'chíxinë',
 Len ca tu le uzí' la lequë'.
 10 La'chúl yöj lauquë', cui la'lé'inë',
 Len tsaz la'yechu cúdzu'quë' lu'ë yua'.

Ca gac lulá bunách cunacgac judío

11 Na'a rnia': ¿Naru' gulachíxinë' bönni' judío
 ga bdxintë gulanitië' tsaz? Cutu ca' guc ca', san
 guladá'baguë'ë xtidzë'ë Dios, ati' na'a Dios ru'ë latj
 lulá nup cunacgac judío quië gunë' ga luzxé'inë'
 lequë' bönni' judío.

12 Le glunë' bönni' judío, gulachíxinë', ben ga
 bdxin quegac bunách yödzyú ni le nac ca tu yöl-la'
 tsahui'. Chqui' cni guc, guta' yöl-la' tsahui' que-
 gac nup cunacgac judío le gulanitië' bönni' judío,
 szxönitër gata' quegac bunách yödzyú ni cati'
 luhuöaquë' queë' Dios bönni' judío na'.

13 Na'a rëpa' lbi'ili' cunacli' judío, rnia': Le naca'
 gbaz nasölë'ë Dios laugac nup cunacgac judío,
 runa' zxön lë na' dë lu na'a

14 quië nazx ca' huac guna' ga luzxé'inë' lbi'ili'
 bönni' uládz quia', len cni guna' ga lulé' la'quë'.

15 Chqui' guluhuöác queë' Dios bunách nacuá'
 gdu yödzyú le gulunitië' xlatjqüë' bönni' judío,
 szxönitër gata' quegac bunách yödzyú na' cati'
 luhuöazië' xlatjqüë' na'. Gac ca rac cati' tu'bán nup
 chnatgac.

16 Chqui' rgu'ru' quizi queë' Dios cua nildau'
 rubijru' zi'al, lëzca' cua na' nagá'n nac quizi queë',

len chqui' uzoaru' quizi queë' Dios luí yag, lëzca' lac quizi queë' zxuza' në'i yag na'.

17 Nacquë' la'quë' bönni' judío ca zxuza' në'i tu yag olivo narúgugac, ati' lbi'ili', ca zxuza' në'i tu yag olivo gui'a, yajta'li' yag olivo dxi'a na', buazli' xlatjgac nup na' grúgugac, len ruzi'li' xbey luí len xchöni yag olivo dxi'a na'.

18 Qui lë ni na', cutu gun ba zxön cuinli', cu uzoali' tsla'l nup nacgac ca zxuza' në'i na' narúgugac. Chqui' run ba zxön cuinli', ral-la' gnözili' clëg lbi'ili' rugáguli' luí yag na', san luí yag na' rugagu lbi'ili'.

19 Nazx ca' gnau': "Gularugu zxuza' në'i yag na' quië gac tsazia' neda' xlatjgac."

20 Nactë didza' ru'u, san gularuguë' le cutu gulatejle'ë ati' yajta'u li' yag na' le réjlë'u Dios. Qui lë ni na', cutu ral-la' gun ba zxön cuinu', san ral-la' gádxinu' Dios.

21 Chqui' benë' leygac zxguia' Dios, nup na' nacgac gdu zxuza' në'i yag dxi'a na', gunë' zxguia' ca' li'.

22 Byutsca' na'a ca naquë' dxi'i ladxi' Dios, len ca runtsquë' ca' zxguia'. Le nactë runtsquë' zxguia' nup na' gulachixi, san naquë' dxi'i ladxi' len li'. Qui lë ni na', ral-la' gúnteczu' le rajlöz yöl-la' dxi'i ladxi' queë' na', cui gchuguë' ca' li' lu yag queë' na'.

23 Lëzca' cni gac quequë' chqui' cutu luga'në' lu yöl-la' curejlë' quequë', tsajta'quë' leyúbl lu yag na', le napë' Dios yöl-la' huac gunë' ga tsajta'quë' lei leyúbl.

24 Nacu' li' ca zxuza' në'i grugu lu yag olivo gui'a len yajta'u yag olivo dxi'a ga nutu nu udá' zxuza' në'i yag gui'a. Szxönitër huac quequë', nup

nacgac ca zxuza' në'i gdu qui yag dxi'a na', huac tsajta'quë' leyúbl lu yag quégacczë' na'.

Ca gac lulá bunách Israel

²⁵ Böcha'adau', rë'nda' gnözili' lë ni bgachi', cui gun ba zxön cuinli' ca nac yöl-la' rejni'i queëli'. Guluhuöác zid ladxi' la'gac bunách Israel, ati' cni lacquë' ga gdxinr dza chnayazgac ga rna bë'ë Dios yúgu'të bunách cunacgac judío, nup na' ral-la' lulá.

²⁶ Töd na' gata' latj lulë' ca' yúgu'të bönni' Israel, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Gruj Sión Nu ruslá,

Len ugúa le cunác nungac zxi'n xsoë' Jacob.

²⁷ Lë ni nac didza' dzag gúnlena' lequë'

Cati' ugúa' dul-la' nabága'quë'.

²⁸ Cni nac, guladá'baguë'ë didza' dxi'a ati' Dios nubíj ladxë'ë lequë' quië gac ulali' lbi'ili', san nadxi'inë' ca' lequë' Dios, le gröczë' queë' xuz xtau'quë'.

²⁹ Tsaz runödzejë' Dios le runödzejë', len tsaz rulidzë' bunách.

³⁰ Ca na' nac queëli', zí'atël cutu benli' ca rna xtidzë'ë Dios, ati' na'a ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili' Dios le cutu glunë' ca rnë' bönni' judío,

³¹ lëzca' cni nac quequë' na'a, cutu tunë' ca rnë' Dios, san cni gacz ga gdxinr dza huechi' ladxë'ë lequë' Dios, le ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili' na'a.

³² Dios bubíj ladxë'ë yúgu'të bunách quië la'dá'baguë'ë xtidzë'ë, quië gac huechi' ladxë'ë yúgu'të'.

³³ Zxöntër nac yöl-la' tsahui' queë' Dios, lë na' nac yöl-la' rac zxön len yöl-la' rejni'i queë'. Nutu

nu gac tsejni'i le nuzóe' Dios gunë', len cutu gac nu gnözi yugu' le runë' Dios.

³⁴ ¿Nuzxa caz gyejni'i le gza' ladxë'ë Xanru'?
¿Nuzxa caz buzejni'i Lë'?

³⁵ ¿Nuzxa caz bi bunödzej queë' Dios quië gun bayúdx bi ubi'ë Dios qui?

³⁶ Yúgu'të le dë narujgac lu në'ë Dios, len tac lu në'ë, len nacgac quië uzi'ë xbeygac. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

12

Ral-la' udöd cuinru' quizi queë' Dios

¹ Böchi' lza'adau'. Ruhuechi' ladxë'ë rë'u Dios. Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' udöd cuinli' lu në'ë Dios, gacli' ca tu le nac ban rgu'ru' lu në'ë Dios, quië gacli' quizi queë', le gac tu le gdzag ladxë'ë Dios. Lë ni ral-la' gunli', le rajlöz le rej ládxi'ru'-në' Dios.

² Cutur gunli' la' tuz ca tun bunách dza ni zoaru' na'a, san gul-gác bunách cub le nucubë' Dios icj ládxi'dau'li'. Gul-gún cni quië gac gnözili' le nac dxi'a rë'nnë' Dios gunli', lë na' rdzag ladxë'ë, len le nac gdu.

³ Na'a, le zoa le buzá' ladxë'ë quia' Dios, rëpa' yúgu'tëli': Cutu gun ba zxön cuinli', le cural-la' gunli', san ral-la' gacli' nöxj ladxi' ca rbequi icjli', tsca nac yöl-la' rejle' queëli' Dios le bennë' qui queëli'.

⁴ Ca na' nac tuz gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', len clëg tuz dxin tun yúgu'të le zian na' nagudi' dzáglenru',

⁵ lëzca' cni nac queëru'. Zal-la' zianru' zoaru', nacru' ca tuz le nayá' nabinru' le nacru' tuz len

Cristo, ati' qui lë ni na' yúgu'tëru' nacru' tuz turu' len yeturu'.

⁶ Tu turu' dë lu na'ru' tu le bennë' queëru' Dios, ati' nadza'gac tu tu tsca nac le buzá' ladxë'ë qui queëru'. Bönni' na' Dios bunödzejë' queë' gu'ë didza' uláz queë', tsca rejle'ë Lë', ral-la' gu'ë didza' bönni' na'.

⁷ Bönni' na' Dios bunödzejë' queë' gunë' xchinë', dxí'adau' ral-la' gunë' dxin na'. Bönni' na' Dios bunödzejë' queë' usëdnë' bunách, dxí'adau' ral-la' usëdnë' bunách.

⁸ Bönni' na' Dios bunödzejë' queë' uzéjni'në' bunách, dxí'adau' ral-la' uzéjni'në' lequë'. Bönni' bi unödzejë' qui nu yubl, gdu ladxë'ë ral-la' unödzejë'. Bönni' rna bé'inë' bunách, gdu ladxë'ë ral-la' gunë' cni. Bönni' ráclenë' lzë'ë, len yöl-la' rudziji ral-la' gunë' cni.

Yugu' le ral-la' gun nu naqui queë' Cristo

⁹ Ral-la' gdx'i'ili' lza'li' gdu ladx'i'li'.

Gul-cuasi le cunác.

Gul-güí' ladx'i'li' gunli' le nac dx'i'a.

¹⁰ Gul-dx'i'-cnë' lza'li' ca nadx'i'igacli'-në' böchi'czli'.

Ca runli'-në' ba la'n lza'li' ral-la' gunli' ga gacrë' blau lza'li' ca nacli' la' cuinzli'.

¹¹ Gul-tiptecz ladx'i'li' len cutu gacli' zxhuëd.

Gul-gún xchinë' Xanru' gdu ladx'i'li'.

¹² Gul-dziji le zoa le runli' löz.

Gul-cöz zxön ladx'i' cati' bi rzaca' rgui'li'.

Gul-lídzteczë' Dios.

¹³ Gul-nödzejë' quegac bunách queë' Cristo tsca nayadzjcnë'.

Gul-güí' latj ga la'cuá' nup ta'dxín queëli'.

14 Gul-náb-në' Dios gunë' dxi'a quegac nup ta'bía ládxi'gac lbi'ili'.

Gul-náb gac dxi'a quequë', len cutu udxiali' lequë' dö'.

15 Gul-dzójilen nup tu'dziji.

Gul-cödxlen nup ta'bödx.

16 Gul-gác tuz len lza'li'.

Cutu gun ba zxon cuinli', san gul-gún-quë' tsazxon bönni' nöxj ladxi'.

Cutu gáquili' chnadél-li'li' yöl-la' rejni'i gdu.

17 Nutu nu ubi'ili' qui, cu gua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli'.

Gul-gún dxi'a quegac yúgu'të bunách.

18 Chqui' huac, tsca sáqui'li', gul-cöz dxi'a len yúgu'të bunách.

19 Böchi' lza'adau', cutu uzí' lali' bunách la' lbi'izli', san gul-güi' latj ubi'ë Dios quegac bunách na', le nayúj lu guich la'y le rna: “Néda'cza' uzí' la'. Neda' ubi'a quegac bunách.” Cni gnë' Xanru' Dios.

20 Lëzca' cni rna: “Chqui' zoë' bönni' curdzaguë' li' dxi'a len rdunë', bë'ë le gahuë'. Chqui' rbidxë' nis, bë'ë le gui'jë'.” Cati' gunu' cni, gunu' ga utui'në' bönni' na'.

21 Cutu gu'u latj uxícj li' le cunác, san buxícj le cunác na', ugunu' dxin le nac dxi'a.

13

1 Yúgu'tëli' ral-la' gunli' ca ta'në' bönni' yúlahui'. Dioscz budödë' lu na'quë' yöl-la' uná bë' napquë', len nucu'ë xlatjquë' bönni' ni dë lu na'quë' yöl-la' uná bë'.

2 Qui lë ni na', nu rdá'baga' yúlahui' rdá'baga' le nuzóë' Dios, ati' nup ta'dá'baga' cni, grugu quegac.

³ Nacu'ë bönni' yúlahui', cläg quië luzeynë' ba nadx nu run le nac dxi'a, san quië luzeynë' ba nadx nu rua' dö'. Chqui' rë'nnu' gunu' ga cutu luzeynë' li' ba nadx, ben le nac dxi'a, ati' uruju' dxi'a lauquë'.

⁴ Naquë' bönni' yúlahui' ni'a në'ë Dios quië gáclenë' li', san chqui' runu' le cunác, ral-la' gádxinu', le cutu nu'ë daduz xuyág yúlahui'. Naquë' ni'a në'ë Dios quië uzi' lë', gunë' zxguia' nu rua' dö'.

⁵ Qui lë ni na' run bayúdx gunli' ca rnë' bönni' na' dë lu në'ë, clëgz le budödë' Dios lu në'ë gunë' lbi'ili' zxguia', san lëzca' quië soa dxiz ládxi'dau'li' lahuë' Dios.

⁶ Qui lë ni na' ca' rguizxj lazli' qui yúlahui', le nacquë' bönni' yúlahui' ni'a në'ë Dios len tunë' le nudödë' lu na'quë'.

⁷ Gul-quízxj yúgu'të bunách le ral-la'li' quequë'. Gul-quízxj lazli' lu na' nu ral-la' uquízxj lazli'. Gul-quízxj dumí nu ral-la' quizxjli'. Gul-gadxi nu ral-la' gádxili', len gul-gún ba la'n nu ral-la' gunli' ba la'n.

⁸ Nutu nu bi ral-la' gál-la'li' qui, san tuz ral-la' gdxili' lza'li', le chben gdu ca rna bë' zxba queë' Dios nu nadxí'i lzë'i.

⁹ Cni ta'ná bë' zxba na':

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u.

Yugu' zxba ni len yúgu'të zxba yezica', udx gun nu run ca rna didza' rna cni: "Bdxi'i lza'u ca nadxí'i cuinu'."

¹⁰ Nu na' nadxí'i lzë'i cutu bi run qui lzë'i le cunác. Cni nac, nu na' nadxí'i lzë'i run gdu ca rna bè' zxba queë' Dios.

¹¹ Gul-gún cni le nözili' ca rac dza ni zoaru' na'a, len nözili' ca' chbdxin dza uspán ládxi'li' ca rubán nu chgux, le chzoar gal-la' dza ularu' lu le cunác ca guc cati' ni' gzu lauru' réjlë'ru' Cristo.

¹² Ga zoaru' na'a nac ca chdzö'l, ati' chzoa töd rël na', san ga na' zoë' Cristo nac ca lahui' dza ati' chzoa tsajsoaru' ni'. Qui lë ni na' ral-la' uca'nru' le tun bunách ga chul xöhui'. Ca na' rugacu cuinë' le run chi'i lë' lu gdil-l bönni' rijë' gdil-l, ral-la' taru' lu yení' queë' Dios, le gun chi'í rë'u lu na' tu' xöhui'.

¹³ Quië gunru' cni ral-la' gunru' dxi'a ca ral-la' gun nu rda lahui' dza. Cutu ral-la' súdxiru' len cutu gágulë'ru'. Cutu ral-la' gunru' le cunác len clëg le gun ditj rë'u. Cutu ral-la' tíl-lenru' lza'ru' len cutu uzxé'iru' lza'ru'.

¹⁴ Na'a, ral-la' un cuinli' lu icj ládxi'dau'li' ca naquë' Xanru' Jesucristo, len cutu güi' ládxi'li' gunli' le rzë ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queëli'.

14

Cutu si' quídza'ru' böchi' lza'ru'

¹ Gul-güi' latj gun tsazxón lbi'ili' nu rejle' Cristo zal-la' cutu nac gdu ca rejle' Lë' nu na'. Cutu tíl-lenli' nu na' ca nacgac le runi nu na' huac nu gun.

² Ca nac lë ni, nacu'ë bönni' runi lequë' huac lahuë' yúgu'të le tagu bunách, san yela'quë' bönni',

cunác gdu ca ta'yejlë'ë Cristo, tahuë' tuz le raz ruzoaru'.

³ Na'a, bönni' na' rahuë' yúgu'të cutu ral-la' uzóë' tsla'l bönni' cutu rahuë' yúgu'të, len lëzca' cni, bönni' na' cutu rahuë' yúgu'të cutu ral-la' si' quidzë'ë bönni' na' rahuë' yúgu'të, le nazí' lu në'ë Dios gropë' bönni' na' ta'yejlë'ë Cristo.

⁴ ¿Nuzxa caz li', rzi' quidzu'u bönni' huen dxin qui nu yubl? Bönni' na' naquë' huen dxin queë' Dios, lahuë' Xanczë' urujë' tsahui' o cutu urujë' tsahui'. Urujë' tsahui' lahuë' Dios, le gunczë' Xanru' Dios ga urujë' tsahui'.

⁵ Nazx ca' zoë' bönni' runrë' zxön tu dza ca runë' zxön yezica' dza, ati' bönni' yubl, tuz ca runë' zxön yúgu'të dza. Tu turu' ral-la' usédtskaru' chqui' nac dxi'a le runru'.

⁶ Bönni' na' runë' zxön tu dza, runë' lei zxön quië tsej ladxë'ë Xanru', ati' bönni' na' cutu runë' zxön dza na', quië tsej ladxë'ë Xanru' cutu runë' zxön dza na'. Lëzca' cni, bönni' na' rahuë' yúgu'të, rahuë' cni quië tsej ladxë'ë Xanru', le rë'ë Dios: "Xclenu'", ati' bönni' na' cutu rahuë' yúgu'të, cutu rahuë' lei quië tsej ladxë'ë Xanru', len rë'ë ca' Dios: "Xclenu'."

⁷ Cutu zoë' nabanë' queëzë' nitúë' bönni' ladjru' rë'u, len cutu ratië' queëzë' nitúë' bönni'.

⁸ Chqui' zoaru' nabanru', quië tsij lãdxi'ru'-në' Xanru' zoaru' nabanru', len chqui' gatru', quië gac yöl-la' ba queë' Xanru' gatru'. Cni nac, chqui' zoaru' nabanru' o chqui' gatru', náquiczru' queë' Xanru'.

⁹ Qui lë ni na' ca' gutië' Cristo len bubanë', quië gaquë' Xangac nup chnatgac len nup nabangac.

¹⁰ Na'a li', ¿bizx quië rulág yudxu' böchi' lza'u? ¿Bizx quië ruzú' tsla'l böchi' lza'u? Yúgu'tëru' gdx-inru' lahuë' Cristo ga cuequi xbeynë' rë'u.

¹¹ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Rnë' Xanru': “Ni'a quia' néda'cza',
Luzechu zxibgac lahua' neda' yúgu'të bunách.
La'guixjö' yalj lulu naca' Dios.”

¹² Cni nac, cuequi xbeynë' yúgu'tëru' Dios.

Cutu gunru' ga gchixi gnignë' böchi' lza'ru'

¹³ Qui lë ni na', cutur ral-la' ulág yudxru' lza'ru', san ral-la' gun yudxru' cui gunru' ga gchixi gnignë' böchi' lza'ru', len cui gunru' ga gunë' dul-la' lza'ru' na'.

¹⁴ Nözcza' cutu bi dë le ráguru' le gac gun ga cutur nacru' dxi'a lahuë' Dios, ati' rajlóz lë ni didza' bë'ë Xanru' Jesús. Chqui' ráquinë' bönni', zoa bi gac gun ga cutur naquë' dxi'a lahuë' Dios, queë' bönni' ni, cni nac.

¹⁵ Chqui' rushui'nnu' böchi' lza'u, le ragu' le runi lë' cural-la' gáguru', cutu runu' ca ral-la' gun nu nadxí'i böchi' lzë'i. Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chopladxë'ë bönni' na', gutië' Cristo uláz queë'.

¹⁶ Qui lë ni na', cutu bi gunli' le gun ga la'në xöhui' bunách qui le runi lbi'ili' nac dxi'a.

¹⁷ Cati' rna bé'inë' rë'u Dios, cutu rui' ládxi'ru' le gui'j gáguru', san rui' ládxi'ru' gacru' tsahui' len soaru' dxi'ladxi', len udzójiru', yugu' le gac gunru' le zóalenë' rë'u Dios Bö' La'y.

¹⁸ Núti'tëz nu run xchinë' Cristo ca nacgac lë ni, run le rdzag ladxë'ë Dios, ati' urúj dxi'a laugac bunách.

19 Qui lë ni na' ral-la' gunru' le lun ga gata' quegac bunách le rbequi dxi ládxi'ru', len le lun tsutsu turu' yeturu' ca réjlë'ru' Cristo.

20 Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chop ladxi' nu na' nuzóë' Dios. Nactë le ta'ná bunách: “Yúgu'të dë latj gáguru'”, san gunru' le cunác chqui' gunru' ga gchixi gnignë' lza'ru' ni'a qui lë na' ráguru'.

21 Dxi'ar gac cutu gagu' bëla' len cutu gui'ju' xisi uva, len cutu bi gunu' le gun ga gchixi gnignë' böchi' lza'u, o le gun ga gac chop ladxë'ë, o le gun ga huöta' ggul ladxë'ë ca rejlä'ë Cristo.

22 Chqui' réjlë'u dë latj bi gunu', ral-la' gunu' cni lahuë' Dios ga zu' tuzu'. Bica' ba bönni' na' cutu ruxös lë' ládxi'dau'huë' ni'a qui lë na' runi lë' dë latj gunë',

23 san bönni' na' rac chop ladxë'ë ni'a qui le rahuë', nabaguë'ë zxguia', le runë' le cutu runi lë' dë latj gunë'. Nac dul-la' yúgu'të le runru', le cutu runi rë'u dë latj gunru'.

15

Gunru' le rdzag ladxë'ë böchi' lza'ru'

1 Qui lë ni na', chqui' nacru' tsutsu ca réjlë'ru' Cristo, ral-la' gua' glenru' nup na' nöta' nagúl ládxi'gac ca ta'yejlë' Cristo. Cutu ral-la' gunru' le rdzag ládxi'ru' la' cuinzru'.

2 Yúgu'tëru' ral-la' gunru' le rdzag ladxë'ë böchi' lza'ru' quië gac dxi'a queë', len gdip ladxë'ë ca rejlä'ë Cristo.

3 Cni ral-la' gunru', le cutu benë' Cristo le bdzag ladxë'ë la' cuinzë', san guc queë' ca na' nayúj lu

guich la'y, rna: “Dubága'gac neda' didza' xöhui' glui' nup gulanë xöhui' quiu' Li', Dios.”

⁴ Yúgu'të le guluzujë' lu guich la'y dza ni'të, guluzujë' lu guich quië usëdi rë'u. Lë na' nayúj lu guich la'y run ga rbözru' zxön ladxi' len ruhuí' zxön rë'u. Qui lë ni na' zoa le runru' löz.

⁵ Rnabda'-në' Dios, Nu run ga rbözru' zxön ladxi' len Nu ruhuí' zxön rë'u, gunë' ga gacli' tuz ca runi lbi'ili', gacli' ca na' rë'nnë' Jesucristo.

⁶ Cni ral-la' gunli' quië gacli' tuz, tsazxön cu'li'-në' yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo.

⁷ Qui lë ni na', quië gac yöl-la' ba queë' Dios, gul-sí' lu na'li' tuli' yetuli' ca na' Cristo gzxi' lu në'ë ca' rë'u.

⁸ Cni ral-la' gunli', le rëpa' lbi'ili': Bidë' Jesucristo, güclenë' bunách judío ati' cni bulu'ë lahui nac gdutë li didza' ru'ë Dios, ati' benë' ga guludxín le gzxi' lu në'ë Dios unödziejë' quequë' xuz xtau'tu'.

La'yöni didza' dxi'a bunách gza'a

⁹ Bidë' ca' Cristo quië benë' ga la'gú'u Dios yöl-la' ba nup cunacgac judío le ruhuechi' ladxë'ë lequë' Dios. Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Qui lë ni na', laugac bunách gdutë yödzlyú,

Ulu'a lahui le nacu' Li',

Len gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹⁰ Ga yubl nayúj lu guich la'y, rna:

Lbi'ili', bunách gdutë yödzlyú,

Gul-dzójilen bunách queë' Dios.

¹¹ Ga yubl nayúj ca' lu guich la'y, rna:

Gul-cu'ë Xanru' yöl-la' ba,

Yúgu'tëli' cunacli' judío.

Gul-tsój ladxí'li' Lë',

Yúgu'tèli' zoali' gdutë yödzyú.

¹² Lëzca' cni buzujë' lu guich Isaías le rna:

Gla' lahui Nu nabáb di'a dza queë' Isaí.

Gac blau Nu na' quië gna be'i nup cunacgac judío.

Nup ni lun löz Lë'.

¹³ Rnaba' lahuë' Dios, Nu run ga runru' löz, gunë' ga udzjitsquili' len ga soali' dxi ladxi' le réjlë'li' Lë', len gunë' ga gac gdu ca runli' löz, le zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y.

¹⁴ Böchi' lza'adau'. Chnözcza' rúnteczli' le nac dxi'a len dëtsca queëli' yöl-la' rejni'i quië gac uzéjni'li' lza'li'.

¹⁵ Na'a naca' rugu ladxi', ruzuja' queëli' lu guich ni, böcha'a, rusá'a ládxi'li' le zoa le buzá' ladxë'ë quia' Dios.

¹⁶ Qui lë ni na' runa' xchinë' Jesucristo laugac bunách cunacgac judío, len runa' lban qui didza' dxi'a queë' Dios, quië gac ugu'a lu në'ë Dios bunách cunacgac judío, nup na' gröczë' queë' Lë' Dios Bö' La'y. Lacquë' ca tu le rgu'ru' lu në'ë Dios, le rdzag ladxë'ë Lë'.

¹⁷ Na'a, le rúnlena' tsazxön Jesucristo dxin, dë lu na'a gdzag ladxa'a ca nac le nuna' lu xchinë' Dios.

¹⁸ Lëzca' rurúguida' gnia' ca nac lë na' benë' Cristo lu na'a neda', benë' ga tun ca rna xtidzë'ë Dios bunách cunacgac judío. Lë ni benë' Lë', bugunë' dxin didza' bë'a neda' len yugu' dxin bena' neda'.

¹⁹ Lu na'a neda' bugunë' dxin ca' le nacgac bë' bulu'ë lahui Lë' len yugu' yöl-la' huac zxön benë', len yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y gzoalen neda'. Cni guc, gzu lahua' runa' lban lu yödz Jerusalén,

ati' gdu zbi'il ga rdxintë luyú Ilírico, chnuna' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo.

²⁰ Bë' ladxa'a bena' lban qui didza' dxi'a ga cutu gulayöni bunách ca nac queë' Cristo. La'naru' guna' lban ga chgulayöni bunách, guna' neda' ca runë' bönni' ruguel-lë'ë lahui dxin zxön chnunë' bönni' yubl.

²¹ Ca bena' neda' nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

La'le'i nup nacuá' ga nutu nu ben lban queë' Lë',
Len la'yejni'i nup gatga gulayöni ca nac queë'.

Rë'nnë' Pablo tsijë' Roma

²² Qui lë ni na', zal-la' zian lzu gu'nda' guida' ga zoali', cutu guc guida'.

²³ Na'a, chbudx bena' dxin quia' yugu' latj ni, len chrë'nda' zian iz guida' ga zoali'.

²⁴ Qui lë ni na', cati' tsija' luyú España, töda' ga zoali' lbi'ili', le runa' löz duyúa' lbi'ili', len udzíjlenda' lbi'ili'. Töd ni' huac ugu'li' neda' nöz.

²⁵ Na'a ral-la' tsija' Jerusalén, tsju'a ni' tu le gaclen nup ni' náquigac queë' Cristo.

²⁶ Cni guna', le guladzág ládxi'quë' bönni' nacu'ë luyú Macedonia len luyú Acaya, gulutubë' bi tu'nödzejë' quegac bunách yechi' dzaggac bunách queë' Cristo, nacu'ë Jerusalén.

²⁷ Guladzág ládxi'quë' bönni' cunacquë' judío glunë' lë ni. Le nactë nac tu le tal-lë'ë quegac bunách judío ni'. Chqui' bönni' cunacquë' judío tu'zi'ë xbey le nacgac queë' Dios ni'a qui le nungac bunách judío, lëzca' ral-la' láclenë' bunách judío na', lugunë' dxin le dë quequë'.

28 Qui lë ni na', cati' udx udöda' lu na'gac bunách judío lë na' gulunödzejë' bönni' ni, ni'r töda' ga zoali' lbi'ili' cati' tsija' luyú España.

29 Cati' guida' ga zoali', runa' löz gdxínlena' yúgu'të le ruzi'ru' xbey ni'a qui didza' dxi'a queë' Cristo.

30 Ni'a queë' Xanru' Jesucristo len ni'a qui yöl-la' nadxí'i ruchizië' icj ládxi'dau'ru' Dios Bö' La'y, ráta'yua' lauli', böcha'adau', ulidzli'-në' tsazxón len neda' Dios, gnábili'-në' gáclenë' neda'.

31 Gul-náb lahuë' Dios gunë' ga ulá' neda' lu na'quë' bönni' cuta'yejlë'ë nacu'ë luyú Judea, len gunë' ca' ga la'dzág ládxi'quë' la'zi'ë lë na' tsju'a bönni' nacque' queë' Cristo, nacu'ë Jerusalén.

32 Gul-náb ca' lahuë', chqui' nac ca rë'nnë' Dios, gunnë' neda' latj gdxina' queëli' len yöl-la' rudziji quia', quië uzí' ládxi'lëna' lbi'ili'.

33 Na'a rnabda'-në' Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxi', sóalenë' yúgu'tëli'. Ca' gac.

16

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

1 Rgu'a-nu lu na'li' Febe, ngul zanru' da'nu Xanru'. Nacnu ngul huen dxin queë' Dios dzagnu bunách queë' Cristo lu yödzc Cencia.

2 Uláz queë' Xanru' gul-sí' lu na'li'-nu ngul na', ca ral-la' lun bunách queë' Cristo. Gul-gaclen lënu, unödzejli' queënu bíti'tëz bi rquinnu. Lëcznu gúclennu bunách zian, len gúclennu ca' neda'.

3 Gul-gáp Dios Priscila len Aquilo, nup na' glunlen neda' tsazxón dxin queë' Jesucristo.

⁴ Chopë' ni guladödë' ga gzoa banádx latië' quië glunë' ga cugatia' neda', atí' rëpa' lequë': xclenli', len clëg neda'z, san lëzca' tē'ë lequë': xclenli', yúgu'të böchi' lza'ru' nababquë' gap nacuá' bunách queë' Cristo cunacgac judío.

⁵ Gul-gáp ca' Dios bunách queë' Cristo tu'dubë' lu yu'u lidxquë' Priscila len Aquilo na'. Gul-gáp ca' Dios Epeneto, bönni' na' nadxi'ida'. Bönni' ni gyejlë'ë Cristo zí'atël ca yúgu'të bunách luyú Acaya.

⁶ Gul-gáp Dios María, ngul na' bennu dxin zxön queë' Cristo ga ni' rudubli' lbi'ili'.

⁷ Gul-gáp Dios Andrónico len Junias, yugu' bönni' uládz quia'. Bönni' ni guladzúnlenë' neda' tsazxön lidx guía, len nadél-la'quë' latj blau ladj bönni' gbaz nasölë'ë Cristo. Lëzca' gulayejlë'ë Cristo zí'al ca neda'.

⁸ Gul-gáp Dios Amplias, bönni' na' nadxi'ida' le náquinë' queë' Xanru'.

⁹ Gul-gáp Dios Urbano, bönni' na' bénlenë' netu' tsazxön dxin queë' Jesucristo. Gul-gáp ca' Dios Estaquis, bönni' na' nadxi'ida'.

¹⁰ Gul-gáp Dios Apeles, bönni' na' nac bë' rejlë'ë Cristo. Gul-gáp ca' Dios nup nacuá' lidxë' Aristóbulo.

¹¹ Gul-gáp Dios Herodión, bönni' uládz quia'. Gul-gáp ca' Dios nup nacuá' lidxë' Narciso, ta'yejlë'ë Xanru'.

¹² Gul-gáp Dios Trifena len Trifosa, ngul na' tunnu dxin queë' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios Pérsida, ngul na' bennu dxin zxön queë' Xanru', atí' nadxi'iru'-nu.

¹³ Gul-gáp Dios Rufo, bönni' rö queë' Xanru'.

Gul-gáp ca' Dios xnë'ë Rufo na', nacnu ca' ca xna'cza'.

14 Gul-gáp ca' Dios Asíncrito, len Flegonte, len Hermas, len Patrobas, len Hermes, lenca' yugu' böchi' lza'ru' da'quë' Xanru', nacua'lenë' lequë'.

15 Gul-gáp ca' Dios Filólogo len Julia, len Nereo, len ngul zanë' Nereo na', lenca' Olimpás len yúgu'të böchi' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo, nacua'lenë' lequë'.

16 Gul-gáp Dios lza'li', unída'li' lza'li' lu yöl-la' nadxi'i queëli'. Tu'gapë' Dios lbi'ili' yúgu'të böchi' lza'ru' nababquë' gap nacua' bunách queë' Cristo ni.

17 Na'a, ráta'yua' lauli', böcha'adau', gul-gún ga lac bë' nup tun ga grujli' chopl len tun ga gchixi gníguili', le tu'sëdi le cutu rajlöz le nazëdli'. Gul-cút ga nacua' bunách cni

18 le cutu tun xchinë' Jesucristo. Tunë' dxin quië bi gata' quégaczë', len ta'zí' yé'inë' yugu' bönni' nöxj ladxi', tu'gunë' dxin didza' nöxj ladxi' len didza' tséjlë'ru' le cunác.

19 Rzë didza' ca na' runli' ca rna xtidzë'ë Xanru', ati' ta'yöni yúgu'të bunách. Qui lë ni na' rudzijda' ni'a qui le runli' lbi'ili'. Na'a, rë'nda' gacli' sina' gunli' le nac dxi'a, len clëg gunli' le cunác.

20 Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxi', zi'a gunë' ga uxicjli' Satanás, tu' xöhui'. Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' le gaclen lbi'ili'.

21 Rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Timoteo, bi'i na' rúnlenbi' neda' tsazxön dxin. Tu'gapë' ca' lbi'ili' Dios Lucio len Jasón len Sosípater, yugu' bönni' uládz quia'.

²² Neda', Tercio, ruzuja' lu guich didza' ni ru'ë Pablo, rugapa' ca' lbi'ili' Dios, dzaguë' neda' Xanru'.

²³ Rugapë' ca' lbi'ili' Dios Gayo, bönni' ni ru'ë neda' latj zoa' lidxë', len ru'ë ca' latj tu'dúb ni yúgu'të bunách queë' Cristo. Rugapë' lbi'ili' Dios Erasto, bönni' yu'u lu në'ë dumí qui yödž ni. Rugapë' ca' lbi'ili' Dios Cuarto, böchi'ru'dau'.

²⁴ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queë'li' yúgu'tëli' le gaclen lbi'ili'. Ca' gac.

Yöl-la' ba Dios

²⁵ Na'a, rgu'tu'-në' yöl-la' ba Dios, Nu gac gun tsutsu lbi'ili' ca' nac didza' dxi'a runa' lban qui, len ca' nac lban runa' ca' nac queë' Jesucristo, len ca' nac le bulu'ë lahui Dios qui le bgachi' queë', lë na' bucachë'ë Lë' dza ni'të ga bdxintë na'a dza.

²⁶ Na'a chbulu'ë lahui lë ni yugu' lu guich guluzujë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca' na' gnaczë' Dios, Nu zoatecz. Na'a rac lban qui laugac yúgu'të bunách quië gac la'yejlë' Cristo len lun ca' rna xtidzë'ë.

²⁷ Ni'a qui le benë' Jesucristo, gactecz yöl-la' ba queë' la'z dui Dios, Nu ractërcz. Ca' gac.

Didza' cub rucá'n tsahui'
New Testament in Zapotec, Southern Rincon
(MX:zsr:Zapotec, Southern Rincon)

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zapotec, Southern Rincon

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Zapoteco, Rincón Sur [zsr], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Zapotec, Southern Rincon

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

7feac3cb-fa00-54f1-b2be-b4d6aa29755b